

yenifikir

ULUSLARARASI AKADEMİK FİKİR ARAŞTIRMA DERGİSİ

International Journal of Academic Research and Ideas

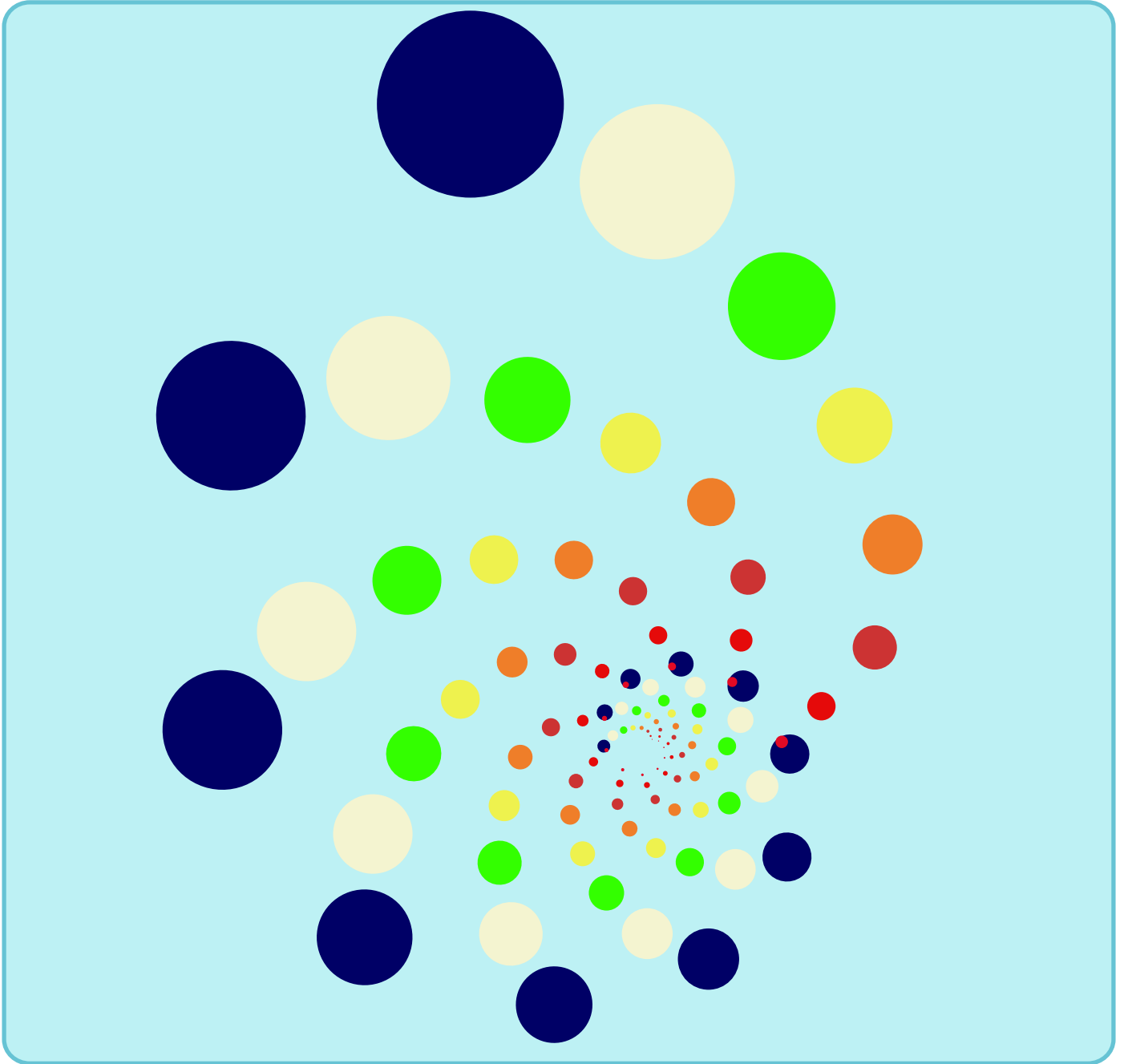
Yıl / Year: 2022

ISSN: 1308-9412

e-ISSN: 2757-7120

Dönem: Bahar - Yaz / Term: Spring - Summer

www.yenifikirdergisi.com

Cilt/Volume:14

Sayı/Issue:28

EĞİTİM DANIŞMANLIĞI

AİLE BİRLEŞİMİ

Almanca - İngilizce
Fransızca - Rusça
İtalyanca - Çince
İspanyolca - Arapça
Yeminli Tercümanlık

ve

Konsolosluk Vize Takip İşlemleri

MATEMATİK - FEN - KİMYA VE DİĞER DERSLERDE DANIŞMANLIK

0256 214 48 21 - 0541 354 55 07

HASANEFENDİ-RAMAZANPAŞA MH.23 SK. NO:12 D:2 K:2 AYDIN

yenifikir

ULUSLARARASI AKADEMİK FİKİR ARAŞTIRMA DERGİSİ
International Journal of Academic Research and Ideas
Since 2009

Yıl: 2022 Dönem: Bahar - Yaz

Cilt: 14 **Sayı:** 28

Kuruluş Tarihi: 26 Nisan 2009

Bahar-Yaz ve Güz-Kış dönemi olmak üzere yılda iki
defa yayınlanır.
(28 Aralık-28 Temmuz)

Year: 2022 Term: Spring - Summer

Volume: 14 **Issue:** 28

The Date of Foundation: 26 April 2009

As Spring-Summer and Fall-Winter terms, Publishing
twice a year
(28th December-28th July)

İdari Kurul / Administrative Board

Yeni Fikir Stratejik Araştırmalar Merkezi
(Yeni Fikir SAM) adına;
On behalf of Yeni Fikir Strategic Research Center
(Yeni Fikir SAM);

Sahibi / Owner
Mesut MEZKİT

Yazı İşleri Müdürü / Chief Clerk
Gönül ŞAHİN MEZKİT

Teknik Koordinatör / Technical Coordinator
Ahmet Arif ÇOLAKOĞLU

Grafik-Tasarım / Graph Design By
Rabia ÇAKI

Akademik Kurul / Academic Board

Baş Editör / Editor in Chief
Mesut MEZKİT

Yardımcı Editörler / Associate Editors
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa BAYHAN
Dr. Öğr. Üyesi Nezahat BELEN

BASKI / PRESSED BY: Detay Fotokopi Zafer Mahallesi 127 Sokak No:2/B AYDIN Tel: 0 256 215 37 30

REKLAM VE İLETİŞİM ADRESİ / COMMUNICATION

Ramazanpaşa Mahallesi 23 Sokak No 12 Kat 2 Efeler / AYDIN Tel.: 0(256) 214 48 21
www.yenifikirdergisi.com / <http://www.yfsam.com> / yenifikirjournal@gmail.com

ISSN: 1308-9412 E-ISSN: 2757-7120

AKADEMİK KURUL

BAŞ EDITÖR

Mesut MEZKİT Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, mesutmezkit@gmail.com

ALAN EDITÖRLERİ

Doç. Dr. İsmail ŞİMŞEK Pamukkale Üniversitesi, isimsek@pau.edu.tr
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet ÜNLÜ Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, unlu100@gmail.com
Dr. Öğr. Üyesi Erbil CÖMERTLER AKTUĞ Pamukkale Üniversitesi, ecaktug@pau.edu.tr
Dr. Öğr. Üyesi İsa ÇELİK Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, isacelik@mu.edu.tr
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa BAYHAN Pamukkale Üniversitesi, mbayhan@pau.edu.tr
Dr. Öğr. Üyesi Nezahat BELEN Pamukkale Üniversitesi, nbelen@pau.edu.tr

SEKRETERYA

Ahmet Arif ÇOLAKOĞLU Pamukkale Üniversitesi, aarifcolakoglu@gmail.com

YAYIN KURULU

Prof. Dr. Celaleddin SERİNKAN (Pamukkale Üniversitesi)
Prof. Dr. Akif FARZALİYEV (St. Petersburg Devlet Üniversitesi)
Prof. Dr. Mesiağa Mehemedi AHMED (Azerbaycan Bilimler Akademisi)
Prof. Dr. Jha AVDHESH, CVM (Charutar Vidya Mandal) Üniversitesi, Hindistan
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet ÜNLÜ (Aydın Adnan Menderes Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Azamat MAKSÜDÜNOV, Kırgızistan - Türkiye Manas Üniversitesi, Kırgızistan
Dr. Öğr. Üyesi İsa ÇELİK (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa BAYHAN (Pamukkale Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Nezahat BELEN (Pamukkale Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Ramazan Kemal HAYKIRAN (Aydın Adnan Menderes Üniversitesi)
Dr. Hans WERNER SCHMIDT (Goethe Enstitüsü)

ACADEMIC BOARD

EDITOR IN CHIEF

Mesut MEZKİT Aydın Adnan Menderes University, mesutmezkit@gmail.com

FIELD EDITORS

Assoc.Prof.Dr. İsmail SIMSEK Pamukkale University, isimsek@pau.edu.tr
Asist.Prof.Dr. Ahmet UNLU Adnan Menderes University, unlu100@gmail.com
Asist.Prof.Dr. Erbil COMERTLER AKTUG Pamukkale University, ecaktug@pau.edu.tr
Asist.Prof.Dr. Isa CELIK Mugla Sitki Kocman University, isacelik@mu.edu.tr
Asist.Prof.Dr. Mustafa BAYHAN Pamukkale University mbayhan@pau.edu.tr
Asist.Prof.Dr. Nezahat BELEN Pamukkale University, nbelen@pau.edu.tr

SECRETARIAT

Ahmet Arif COLAKOGLU, Pamukkale University, aarifcolakoglu@gmail.com

EDITORIAL BOARD

Prof. Dr. Celaleddin SERİNKAN (Pamukkale University)
Prof. Dr. Akif FARZALİYEV (St. Petersburg University)
Prof. Dr. Mesiağa Mehemedi AHMED (Azerbaycan Scientific Academy)
Prof. Dr. Jha AVDESH, CVM (Charutar Vidya Mandal) University, India
Asist.Prof.Dr. Ahmet UNLU (Adnan Menderes University)
Assist. Prof. Dr. Azamat MAKSUDUNOV, Kyrgyz Turkish Manas University, Kyrgyzstan
Asist.Prof.Dr. Isa CELIK (Mugla Sitki Kocman University)
Asist.Prof.Dr. Mustafa BAYHAN (Pamukkale University)
Asist.Prof.Dr. Nezahat BELEN (Pamukkale University)
Asist.Prof.Dr. Ramazan Kemal HAYKIRAN (Aydın Adnan Menderes University)
Dr. Hans WERNER SCHMIDT (Goethe Institute)

DANIŞMA KURULU

1. Prof.Dr. Abdullah İLGAZİ ----- (Dumlupınar Üniversitesi)
2. Prof.Dr. Ahmet NAHMEDOV ----- (Adnan Menderes Üniversitesi)
3. Prof.Dr. Akif FARZALİYEV ----- (St. Petersburg Devlet Üniversitesi)
4. Prof.Dr. Ali TAŞ ----- (Kırıkkale Üniversitesi)
5. Prof.Dr. Ayşe İRMİŞ ----- (Pamukkale Üniversitesi)
6. Prof.Dr. Ayşe ÜSTÜN ----- (Sakarya Üniversitesi)
7. Prof.Dr. Duran NEMUTLU ----- (Emekli Öğretim Görevlisi)
8. Prof.Dr. Fatima MATOS ----- (Faculdade De Letras Da Universidade Do Porto / Üniversitesi)
9. Prof.Dr. Fatima OUTEIRINHO ----- (Faculdade De Letras Da Universidade Do Porto / Üniversitesi)
10. Prof.Dr. Feyzullah EROĞLU ----- (Pamukkale Üniversitesi)
11. Prof.Dr. Hilmi DEMİRKAYA ----- (Akdeniz Üniversitesi)
12. Prof.Dr. Hüsamettin İNAÇ ----- (Dumlupınar Üniversitesi)
13. Prof.Dr. Hüseyin ÜRETEN ----- (Adnan Menderes Üniversitesi)
14. Prof.Dr. Hüseyin YILMAZ ----- (Adnan Menderes Üniversitesi)
15. Prof.Dr. İsmail TOSUN ----- (Süleyman Demirel Üniversitesi)
16. Prof.Dr. Maria DE FATIMA MORINHO ----- (Faculdade De Letras Da Universidade Do Porto / Üniversitesi)
17. Prof.Dr. Maria DO NOSCIMENTO ----- (Faculdade De Letras Da Universidade Do Porto / Üniversitesi)
18. Prof.Dr. Mehmet KARAYAMAN ----- (Uşak Üniversitesi)
19. Prof.Dr. Mehmet MARANGOZ ----- (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi)
20. Prof.Dr. Mesiağa Mehmeddi AHMED ----- (Azerbaycan Bilimler Akademisi)
21. Prof.Dr. Salih TUĞ ----- (Emekli Öğretim Görevlisi)
22. Prof.Dr. Sebahat KÖK ----- (Pamukkale Üniversitesi)
23. Prof.Dr. Süleyman İNAN ----- (Pamukkale Üniversitesi)
24. Prof.Dr. Süleyman KIZILTOPRAK ----- (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi)
25. Prof.Dr. Şaban ORTAK ----- (Afyon Kocatepe Üniversitesi)
26. Prof.Dr. Turgay UZUN ----- (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi)
27. Prof.Dr. Zulmira SAUTOS ----- (Faculdade De Letras Da Universidade Do Porto / Üniversitesi)
28. Doç.Dr. Arzu GÜRDOĞAN ----- (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi)
29. Doç.Dr. Cihan ÖZGÜN ----- (Ege Üniversitesi)
30. Doç.Dr. Ercan UYANIK ----- (Dokuz Eylül Üniversitesi)
31. Doç.Dr. Filiz ÇOLAK ----- (Uşak Üniversitesi)
32. Doç.Dr. Mustafa BIYIKLI ----- (Dumlupınar Üniversitesi)
33. Doç.Dr. Ozan KAYA ----- (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi)
34. Dr. Halil İbrahim HAKSEVER ----- (Ondokuz Mayıs Üniversitesi)
35. Dr. Hans WERNER SCHMIDT ----- (Goethe Enstitüsü)
36. Dr. Hicabi ARSLAN ----- (Adnan Menderes Üniversitesi)
37. Dr. Mehmet BAŞARAN ----- (Adnan Menderes Üniversitesi)
38. Dr. Mustafa ASLAN ----- (Sakarya Üniversitesi)
39. Dr. Şeyma Gün EROĞLU ----- (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi)
40. Dr. Hans WERNER SCHMIDT ----- (Goethe Enstitüsü)

(Ünvan ve isim sırasına göre yazılmıştır)

ADVISORY BOARD

1. Prof.Dr. Abdullah ILGAZI ----- (Dumlupinar University)
2. Prof.Dr. Ahmet NAHMEDOV ----- (Adnan Menderes University)
3. Prof.Dr. Akif FARZALIYEV ----- (St.Petersburg University)
4. Prof.Dr. Ali TAS ----- (Kirikkale University)
5. Prof.Dr. Ayse IRMIS ----- (Pamukkale University)
6. Prof.Dr. Ayse USTUN ----- (Sakarya University)
7. Prof.Dr. Duran NEMUTLU ----- (Retired Lecturer)
8. Prof.Dr. Fatima MATOS ----- (Faculdade De Letras Da Universidade Do Porto / University)
9. Prof.Dr. Fatima OUTEIRINHO ----- (Faculdade De Letras Da Universidade Do Porto/ University)
10. Prof.Dr. Feyzullah EROGLU ----- (Pamukkale University)
11. Prof.Dr. Hilmi DEMIRKAYA ----- (Akdeniz University)
12. Prof.Dr. Husamettin INAC ----- (Dumlupinar University)
13. Prof.Dr. Huseyin URETEN ----- (Adnan Menderes University)
14. Prof.Dr. Hüseyin YILMAZ ----- (Adnan Menderes University)
15. Prof.Dr. Ismail TOSUN ----- (Suleyman Demirel University)
16. Prof.Dr. Maria DE FATIMA MORINHO ----- (Faculdade De Letras Da Universidade Do Porto / University)
17. Prof.Dr. Maria DO NOSCIMENTO ----- (Faculdade De Letras Da Universidade Do Porto / University)
18. Prof.Dr. Mehmet KARAYAMAN ----- (Usak University)
19. Prof.Dr. Mehmet MARANGOZ ----- (Mugla Sitki Kocman University)
20. Prof.Dr. Mesiaga Mehemmedi AHMED ----- (Azerbaijan Scientific Academy)
21. Prof.Dr. Saban ORTAK ----- (Afyon Kocatepe University)
22. Prof.Dr. Salih TUG ----- (Retired Lecturer)
23. Prof.Dr. Sebahat KOK ----- (Pamukkale University)
24. Prof.Dr. Suleyman INAN ----- (Pamukkale University)
25. Prof.Dr. Suleyman KIZILTOPRAK ----- (Mimar Sinan Guzel Sanatlar University)
26. Prof.Dr. Turgay UZUN ----- (Mugla Sitki Kocman University)
27. Prof.Dr. Zulmira SAUTOS ----- (Faculdade De Letras Da Universidade Do Porto / University)
28. Assoc.Prof.Dr. Arzu GURDOGAN ----- (Mugla Sitki Kocman University)
29. Assoc.Prof.Dr. Cihan OZGUN ----- (Ege University)
30. Assoc.Prof.Dr. Ercan UYANIK ----- (Dokuz Eylul University)
31. Assoc.Prof.Dr. Filiz COLAK ----- (Usak University)
32. Assoc.Prof.Dr. Mustafa BIYIKLI ----- (Dumlupinar University)
33. Assoc.Prof.Dr. Ozan KAYA ----- (Mugla Sitki Kocman University)
34. Dr. Halil Ibrahim HAKSEVER ----- (Ondokuz Mayıs University)
35. Dr. Hans WERNER SCHMIDT ----- (Goethe Institute)
36. Dr. Hicabi ARSLAN ----- (Adnan Menderes University)
37. Dr. Mehmet BASARAN ----- (Adnan Menderes University)
38. Dr. Mustafa ASLAN ----- (Sakarya University)
39. Dr. Seyma Gun EROGLU ----- (Mugla Sitki Kocman University)
40. Dr. Hans WERNER SCHMIDT ----- (Goethe Institute)

(It has written in order of title and name.)

ETİK İLKELER VE YAYIN POLİTİKASI

1. Yeni Fikir Dergisi, sosyal bilimler alanında iki dilde (Türkçe ve İngilizce) yayın yapan, uluslararası hakemli bir dergidir.
2. Yeni Fikir Dergisinin bütün yayın hakları Yeni Fikir Dergisi'ne aittir ve www.yenifikirdergisi.com adresinde yayınlanır.
3. Yeni Fikir Dergisi, basılı olarak da yayınlanır.
4. Yeni Fikir dergisi'ne yayınlanmak üzere gönderilen çalışmalar, en az iki hakeme (değerlendiriciye) olmak üzere, çift-körleme hakemlik sürecinden geçerek uygun bulunması halinde yayınlanır. Çift-körleme hakemlik süreci, makale yazar(lar)ının ve hakemlerin kimliklerinin birbirlerinden gizlenerek yapılan bir yöntemle incelenmesi temeline dayanır.
5. Hakemlerimizin değerlendirmelerini "Yeni Fikir Dergisi Hakem Değerlendirme Formu Şablonu'na" uygun olarak oluşturması gerekmektedir.
6. Makalelerin Yeni Fikir Dergisine başvuru formu doldurularak gönderilmesi, yayımı için başvuru anlamını taşır ve makalelerin tüm hakları Dergiye geçmiş sayılır.
7. Makalelerin yayımlanabilmesi için daha önce bir başka yayın organında yayımlanmamış veya yayımlanmak üzere kabul edilmemiş olması gerekir. Daha önce bildiri şeklinde sunulmuş olan çalışmaların değerlendirme sürecine kabul edilebilmesi için; çalışmanın daha önce bildiri olarak sunulduğunun ve genişletilmiş-gözden geçirilmiş olduğunun makale içerisinde belirtilmesi gerekmektedir.
8. Yeni Fikir dergisi yılda en az 2 defa çıkarılır. Çıkarılan 2 sayı dışında özel sayı olarak da yayın yapılabilir.
9. Yazarların Turnitin, IThenticate vb. platformlardan benzerlik (intihal) raporunu kendileri oluşturarak başvuru formuna eklemeleri gerekmektedir. Benzerlik oranı %20'nin üzerinde olan makaleler hakem süreci başlatılmaksızın reddedilmektedir.
10. Yazarların, yayın için gönderdikleri yazının daha önce bir başka yayın organında yayımlanmamış veya yayımlanmak üzere kabul edilmemiş olduğuna dair beyanını içeren "Telif Hakkı Formu"nu imzalayarak göndermeleri gerekir.
11. Çeviri ve inceleme yükümlülükleri ile hakem heyetine gönderilecek yazıların yükümlülükleri yazara aittir.
12. Makaleler yazarların talebi doğrultusunda Türkçe ve İngilizce dışında farklı dillerde de yayımlanabilecektir. (Rusça-Fransızca-Arapça-İspanyolca-İtalyanca vb. gibi) Akademik yazıların dışında seviyeli yorum, görüş, tartışmalara da yer verilecektir.
13. Yazıların sorumluluğu yazarlarına, reklamların sorumluluğu da reklam verenlere aittir.
14. Derginin ve yazarın ismi kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.
15. Akademik çalışmalarla ilgili, hakemlerin verdiği olumlu ya da olumsuz görüş, çalışmanın yazarına bildirilir; gerekli düzeltmeler istenebilir.
16. Yeni Fikir dergisine gönderilen çalışmaların düzeltme vb. amaçlar ile yazar tarafından cevaplanma süresi 15 gündür. Bu zaman içerisinde cevap verilmeyen çalışmalar kapsam dışı bırakılmaktadır.
17. Yeni Fikir dergisinde yayımlanacak polemik konusu olan çalışmalarda en fazla 2 kez cevap yazma hakkı tanınır.

ETHICAL PRINCIPLES AND PUBLICATION POLICY

1. Yeni Fikir Journal is an international refereed journal that publishes in two languages (Turkish and English) in the field of social sciences.
2. All publishing rights of Yeni Fikir Journal belong to Yeni Fikir Journal and it is published at www.yenifikirdergisi.com.
3. The Journal of Yeni Fikir is also published in print.
4. Studies submitted to Yeni Fikir journal to be published are published to at least two referees (to the evaluator), if they are found appropriate by going through a double-blind refereeing process. The double-blind refereeing process is based on examining the identities of the author (s) and referees in a way that is done in disguise from each other.
5. Our referees are required to make their evaluations in accordance with the "Yeni Fikir Journal Evaluation Form Template for Referees".
6. Submitting the articles to Yeni Fikir Journal by filling the application form means an application for publication and all rights of the articles are deemed to have been transferred to the Journal.
7. In order for articles to be published, they must not have been previously published in another publication or accepted for publication. In order for the studies previously presented as a paper to be accepted into the evaluation process; It should be stated in the article that the study was presented as a paper before and that it was expanded-revised.
8. The Journal of Yeni Fikir is published at least twice a year. Apart from the 2 issues issued, it can be published as a special issue.
9. Authors' Turnitin, IThenticate etc. They must create the similarity (plagiarism) report from the platforms and add it to the application form. Articles with a similarity rate of over 20% are rejected without initiating the referee process.
10. Authors are required to sign and send the "Copyright Form", which includes the statement that the article submitted for publication has not been published in another publication or has not been accepted for publication.
11. The translation and review obligations and the obligations of the articles to be sent to the arbitration committee belong to the author.
12. Articles can be published in languages other than Turkish and English, upon request of the authors. (Such as Russian-French-Arabic-Spanish-Italian etc.) Discreet comments, opinions, discussions will be included in addition to academic articles.
13. The responsibility of the articles belongs to the authors and the responsibility of the advertisements belongs to the advertisers.
14. Quotations can be made by indicating the name of the journal and the author.
15. The positive or negative opinions of the referees regarding academic studies are notified to the author of the study; necessary corrections may be requested.
16. Correction etc. of the works sent to Yeni Fikir journal. Reply by the author with the purposes is 15 days. Studies that are not answered within this time are excluded from the scope.
17. In the studies with polemic subject to be published in Yeni Fikir journal, the right to reply at most 2 times is given.

MAKALE YAZIM KURALLARI

1. Dergiye gönderilen yazıların dergi kurallarına göre düzenlenmesi zorunludur. Dergi editörlüğü, yazım kurallarına uymayan yazıları yayınlamayabilir veya düzeltmek üzere yazara iade edebilir.
2. Makalede aşağıdaki bilgiler bulunmalıdır:
a-Türkçe başlık, b- İngilizce başlık, c-Özet, d-Anahtar Kelimeler, e- Abstract, f-Keywords, g-Dipnot, ğ-Kaynakça
3. Makaleler web sitesinden ve başvuru formundan ulaşılabilen “Makale Yazım Şablonu”(docx) kullanılarak yazılmalıdır. Bu şablonun kapak sayfasında yer alan yazar bilgileri ve makale başlığı alanları yazar tarafından doldurulmalıdır. Kapak sayfasında yer alan cilt/sayı/geliş tarihi/kabul tarihi/yayın tarihi/atıf bilgisi ve taranan intihal programına ilişkin açıklama kısmı editörlük tarafından düzenlenecektir. Makale yazım şablonuna ilişkin oluşturulan ayrıntılı kurallar aşağıda listelenmiştir.
4. Yazılar A4 boyutundaki kâğıdın sayfanın solundan ve üstünden 2 cm, sağından ve altından 2 cm boşluk bırakılarak, tek satır aralıkla, 9 punto ve Palatino Linotype harf karakteri kullanılarak yazılmalıdır. Makalenin Kapak sayfası, Öz/Abstract sayfası ve Ek Bilgiler/Appendix sayfası Tek sütun düzeninde Giriş başlığından itibaren başlayan makalenin ana metnini içeren tüm sayfalar iki sütuna ayrılmış düzende olmalıdır. İki sütun arasındaki boşluk 1cm ve her bir sütun genişliği 8 cm olmalıdır. Sayfa numaraları çift sayfalarda sol alt köşeye, tek sayfalarda ise sağ alt köşeye eklenmelidir. Çalışmanın tamamı, özet ve kaynakçayla beraber toplamda 25 sayfayı geçmemelidir. Yazılar dizgi, düzeltme ve baskı işlerinin kolaylığını sağlamak için bilgisayarlarda yaygın olarak kullanılan yazım programı ile (Word) yazılmalıdır.
5. İlk başlık metnin yazıldığı dilde, 12 punto, baş harfleri büyük olacak şekilde, ortalanarak ve koyu yazılmalıdır. İkinci başlık diğer dilde 12 punto, baş harfleri büyük olacak şekilde, ortalanarak, koyu ve italik yazılmalıdır.
6. Bir kongre bilgi şöleni ve toplantıda sunulmuş veya tez olarak kabul edilmiş çalışmalar, yayın kurulu tarafından uygun görülmesi durumunda, tarih ve yer bildirmek şartı ile yayımlanabilir. Bu konudaki her türlü sorumluluk yazarlara ait olmakla birlikte İngilizce ve Türkçe başlıklara “ * ” karakteri ile dipnot eklenerek ilgili yazının bildiriden/kongreden/tez çalışmasından derlendiği belirtilmelidir.
7. Atıf sisteminde aşağıda gösterilen iki sistemden biri tercih edilmelidir: Atıflar American Psychological Association 6th Edition (APA) uluslararası standart baz alınarak yapılmalıdır.
 - a. Metin Altı Dipnot Sistemi: Dipnotlar Palatino Linotype yazı karakteri ile 8 punto olarak yazılmalıdır. Dipnot verilirken Öz Abstract sayfası dışındaki tüm dipnotlar 1, 2, 3 olarak numaralandırılmalıdır. Dipnotlarda tek satır aralığı kullanılmalıdır.
 - b. Metin İçi Kaynak Gösterimi: Metin içi kaynak gösterme cümle içi veya cümle sonunda [Yazar(lar)ın Soyad(lar)ı, Yıl: Sayfa No] sırasına göre yapılmalıdır. Alıntı yapılan eserin yazar(lar)ının yalnız soyad(lar)ı (ilk harfi büyük, diğerleri küçük harf olarak), eserin yayın yılı ve kullanılan dipnotun sayfa numarası yazılmalıdır.
8. Özetle çalışmanın amacı, içeriği ve sonuçları hakkında kısa açıklayıcı bilgiler bulunmalıdır. Özeti altındaki anahtar kelimeler; en az 3, en çok 7 kelime olarak verilmelidir. Çalışma Türkçe ise Türkçe anahtar kelimelerin altına, İngilizce başlık, İngilizce özet ve anahtar kelimeler yazılmalıdır. Eğer çalışma yabancı dille yazılmışsa, ikinci başlık Türkçe olmalı ve Türkçe özet ve anahtar kelimeler yer almalıdır. Makalenin hem yazım dilindeki özeti hem de Türkçe özeti 250 kelimeyi aşmamalıdır. Özetler 9 punto ve tek satır aralığıyla yazılmalıdır.
9. Çalışmalar yazım planı doğrultusunda bölüm ve alt bölüm başlıkları olarak girinti olmadan yazılmalı ve çalışma ana başlık ve alt başlıklar, gerekli görülmesi durumunda 1.- 1.1.- 1.1.2.-1.1.2.1.- 1.3.- 1.4. şeklinde beş dereceye kadar numaralandırılabilir. Birinci derece başlıklar koyu olarak bütün kelimelerin harfleri büyük olacak şekilde yazılmalıdır. Diğer düzeydeki başlıkların bütün kelimelerinin ilk harfleri büyük, diğer harfler ise küçük olacak şekilde, kalın olarak yazılmalıdır. Yazılarda paragraf başlarında 1 cm girinti bırakılmalı, başlık paragraf aralığı önce 6 cm, sonra 0 cm olarak ayarlanmalıdır. Normal paragraf aralıkları da önce 6 nk, sonra 6 nk şeklinde oluşturulmalıdır. Özet/Abstract kısmı hariç, gövde metninde, bütün başlıklar 10 punto olarak ayarlanmalıdır.
10. Makalelerde Giriş’in altına (1.1. vb. gibi) alt başlık açılmamalıdır. Yeni açılan başlık birinci dereceden bir başka başlık (2. gibi) olmak zorundadır.
11. Tablo ve şekillerdeki yazılar, 8 veya 9 punto olarak seçilebilir ve tek satır aralığında olmalıdır. Tablo ve şekil başlıkları koyu yazılmalıdır. Tablo ve şekillerin sayfa ve sütun kenarlarının dışına taşmaması sağlanmalıdır. İki sütun düzenindeki sayfalarda tek bir sütuna sığmayacak büyüklükte olan Tablo ve Şekiller Ek Bilgiler/Appendix bölümünde verilmelidir. Tablo numaralandırılmalı ve tablonun başlığı, içeriğini anlatacak şekilde yazılmalı ve tablonun alt tarafında verilmelidir. (Tablo 1: İşçilerin kararlara katılma düzeyleri). Tablo başlığı ikinci satıra sarkıyor ise ikinci satır tablo numarası hizasından sonra başlamalıdır. Tablo eğer başka bir çalışmadan aktarılmış ise ayrıca tablonun altına, alıntı yapılan kaynak gösterilmelidir. Kaynak verilirken Kaynak: Yazarın Soyadı, kaynağın basım tarihi: Tablonun kaynaktan alındığı sayfa sayısı ya da sayfa aralığı (Kaynak: Solak, 2006: 25-26) biçiminde verilmelidir. Tablo sadece yatay ve dikey çizgiler kullanılarak oluşturulmalıdır. Şekiller numaralandırılmalı, başlıklar da şeklin içeriğini anlatacak şekilde yazılmalı ve şeklin altında yer almalıdır. (Şekil 1: Gelirin yıllara göre dağılımı). Eğer şekil başka bir kaynaktan aktarıldıysa, şekil açıklamasının altına kaynakla ilgili bilgi verilmelidir. (Kaynak: Solak, 2006: 12).

MAKALE YAZIM KURALLARI

Tablonun kendisi ortalanmalıdır. Ayrıca tablo ve şekiller, word veya excel formatında hazırlanmalıdır. Fotoğraf şeklinde gönderilmemelidir.

12. Yazılarda, örneklerde gösterildiği gibi kısaltmalar kullanılmak kaydıyla metin içi ya da sayfa altı dipnot şekillerinden birisi tercih edilmelidir. Yazım birliği olması açısından yazar hangi dipnot şeklini seçerse devamında da seçtiği dipnot şeklini kullanmak zorundadır. Metin içi kaynak göstermede, açıklama dipnotları sayfa altında verilebilir. Doğrudan alıntılar 3 cümleyi geçerse blok halinde verilmelidir. 3 cümleyi geçmez ise Tırnak içinde ve italik olarak verilmelidir.
13. Kaynakçada kaynağın yazarının önce soyadı, sonra isminin sadece baş harfleri (büyük harflerle) yazılmalıdır. Kaynaklar soyadların baş harfleri dikkate alınmak kaydıyla alfabetik olarak sıralanmalı ve başka herhangi bir numaralandırma yapılmamalıdır. Eğer kaynağın künyesi ikinci satıra taşıyorsa ikinci satıra 1.00 cm içerden başlanılmalıdır. Kaynak gösterimi aşağıdaki örneklerle göre American Psychological Association 6th Edition (APA) uluslararası standart baz alınarak hazırlanmalıdır. Kaynakçada gösterilen kaynaklar dipnotta, dipnotta gösterilen kaynaklar da kaynakçada da yer almalıdır.
14. Kaynaklar sıralanırken makale, kitap vs. ayrımı yapılmadan alfabetik sıraya göre hepsi bir arada yazılmalıdır. Ancak kitap, tez ve makalelerin dışında kalan arşiv belgesi, gazete makalesi, tutanaklar vb. kaynaklar ayrı bir başlık altında sıralanabilir.
15. Yukarıda belirtilmeyen kaynakların yazım şekli, ulusal ve uluslararası (APA vb.) formata uygun olmak kaydıyla editör tarafından belirlenir. Özgün materyaller kaynak olarak gösterilebilir.
16. Ek Bilgiler/Appendix ana metin içerisinde yer almaları hâlinde konuyu dağıtıcı veya okumada sürekliliği engelleyici nitelikteki ve dipnot olarak verilemeyecek kadar uzun açıklamalar (bir formülün elde edilme aşamaları, geniş kapsamlı ve ayrıntılı deney verileri, katlanmış olarak verilmesi gereken çok büyük boyutlu haritalar, tablolar, örnek hesaplamalar ve bilgisayar programları gibi) bu bölümde verilmelidir. Eklerin her biri için uygun bir başlık seçilmeli ve bunlar, sunuş sırasına göre "Ek-1, Ek-2, ..." şeklinde, her biri ayrı bir sayfadan başlayacak şekilde sunulmalıdır.
17. Gönderilecek fotoğraflar, 300 dpi'dan aşağı olmamalı ve jpg/jpeg formatında gönderilmelidir.

İNDEKSLER

- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı
- Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi
- Asos Sosyal Bilimler İndeksi
- Araştırmax Bilimsel Yayın İndeksi
- Advanced Science Index
- CiteFactor Academic Scientific Index

TÜRKİYE CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANLIĞI
DEVLET ARŞİVLERİ BAŞKANLIĞI

ASOS
indeks

INFORMATION FOR AUTHORS AND EDITORIAL

1. The articles sent to the journal must be arranged according to the journal rules. The journal editor may not publish articles that do not comply with the spelling rules or may return them to the author for correction.
2. The article should contain the following information:
a-Turkish title, b- English title, c-Abstract, d-Keywords, e- Öz, f-Anahtar Kelimeler, g-Footnote, ğ-Bibliography
3. Articles should be written using the "Article Writing Template" (.docx), which can be accessed from the website and application form. Author information and article title fields on the cover page of this template must be filled by the author. The volume / issue / arrival date / date of acceptance / publication date / citation information and the explanation about the scanned plagiarism program on the cover page will be edited by the editor. Detailed rules for the article writing template are listed below.
4. Manuscripts should be written on A4 size paper, leaving 2 cm margins from the left and top of the page and 2 cm from the right and bottom of the page, with a single line spacing, using 9 pt and Palatino Linotype. The cover page of the article, the Abstract page and the Appendix page should be in a single column layout, and all pages containing the main text of the article starting from the Introduction title should be divided into two columns. The gap between the two columns should be 1 cm and each column width should be 8 cm. Page numbers should be added to the lower left corner for even pages and to the lower right corner for odd pages. The entire study should not exceed 25 pages in total, including abstract and bibliography. Manuscripts should be written using a spelling program (Word) commonly used on computers to facilitate typesetting, proofreading and printing.
5. The first title should be written in the language in which the text was written, in 12 pt., Capitalized initials, centered and bold. The second title should be written in 12 pt, capital letters, centered, bold and italic in the other language.
6. Studies presented at a congress information feast and meeting or accepted as thesis may be published, if deemed appropriate by the editorial board, provided that the date and place are declared. Although all responsibilities in this matter belong to the authors, it should be stated that the relevant article was compiled from the paper / congress / thesis by adding a footnote with the character "*" to the English and Turkish titles.
7. In the citation system, one of the following two systems should be preferred: Citations should be made on the basis of the American Psychological Association 6th Edition (APA) international standard.
 - a. Undertext Footnote System: Footnotes should be written in 8 pt. With Palatino Linotype font. While giving footnotes, all footnotes except the Abstract page should be numbered 1, 2, 3. Single line spacing should be used in footnotes.
 - b. In-Text Citation: In-text reference should be made in the sentence or at the end of the sentence in the order of [Author (s) 'Surname (s), Year: Page Number]. Only the surname (s) of the author (s) of the cited work (first letter in capital, others in lower case), the publication year of the work and the page number of the footnote used should be written.
8. The abstract should contain brief descriptive information about the purpose, content and results of the study. Keywords below the summary; It should be given in minimum 3 and maximum 7 words. If the study is in Turkish, the English title, English summary and keywords should be written under the Turkish keywords. If the study is written in a foreign language, the second title should be in Turkish and there should be Turkish abstract and keywords. Both the summary and the Turkish summary of the article should not exceed 250 words. Abstracts should be written in 9 font size and single line spacing.
9. Studies should be written as section and sub-section titles in line with the writing plan without indent, and the main title and sub-headings of the study, if deemed necessary 1.- 1.1.- 1.1.2.-1.1.2.1.- 1.3.- 1.4. It can be numbered up to five degrees. First degree titles should be written in bold, with the letters of all words in capital. The first letters of all the words of the titles at the other level should be written in capital and the other letters should be in lowercase, in bold. In the articles, there should be 1 cm indent at the beginning of the paragraph, the heading paragraph spacing should be set first 6 cm, then 0 cm. Normal paragraph spacing should be created as 6 pt first, then 6 pt. Except for the Abstract / Abstract part, all headings in the body text should be set to 10 points.
10. Articles should not include a subtitle (such as 1.1 etc.) under the Introduction. The newly opened title must be another title of the first degree (like 2nd).
11. Texts in tables and figures can be selected in 8 or 9 font size and should be in single line spacing. Table and figure titles should be written in bold. It should be ensured that tables and figures do not extend beyond the page and column edges. Tables and Figures that are not large enough to fit in a single column on pages with two column layouts should be given in the Appendix section. The table should be numbered, and the title of the table should be written to describe its content and should be given at the bottom of the table. (Table 1: Workers' level of participation in decisions). If the table title hangs on the second row, the second row should start after the table number alignment. If the table is transferred from another study, the source quoted should also be indicated under the table. While giving the source, the Source: Author's Surname, publication date of the source: The number of pages or page range from which the table is taken from the source (Source: Solak, 2006: 25-26) The table should be created using only horizontal and vertical

INFORMATION FOR AUTHORS AND EDITORIAL

lines. Figures should be numbered, and titles should be written in a way to describe the content of the figure and be placed under the figure. (Figure 1: Distribution of income by years). If the figure is transferred from another source, information about the source should be given below the figure description. (Source: Solak, 2006: 12). The table itself should be centered. In addition, tables and figures should be prepared in word or excel format. They should not be sent in photo form.

12. In manuscripts, using abbreviations as shown in the examples, one of the in-text or below-page footnote forms should be preferred. In order to have a spelling uniformity, the writer has to use the footnote style he chooses in the following. Explanation footnotes can be given at the bottom of the page for in-text reference. If direct quotations exceed 3 sentences, they should be given in blocks. If it does not exceed 3 sentences, it should be given in quotation marks and in italics.
13. In the bibliography, first the surname of the author of the source, then only the initials (in capital letters) of the name should be written. References should be listed alphabetically, taking into account the initials of the surnames, and no other numbering should be made. If the credential of the resource moves to the second line, the second line should be started 1.00 cm inside. References should be prepared based on the American Psychological Association 6th Edition (APA) international standard according to the examples below. The references shown in the bibliography should be included in the footnote, and the references cited in the footnote should be included in the bibliography.
14. While listing the references, articles, books etc. It should be written all together in alphabetical order without making any distinction. However, Resources such as archive documents, newspaper articles, minutes etc. excluding books, theses, and articles etc. can be listed under a separate title.
15. The writing style of the sources not mentioned above is determined by the editor, provided that they comply with the national and international (APA etc.) format. Original materials can be cited as references.
16. Appendix if they are included in the main text, explanations that are too long to distract or prevent continuity in reading and cannot be given as a footnote (the stages of obtaining a formula, comprehensive and detailed experiment data, very large-scale maps, tables that should be given in folded form, sample calculations and computer programs) should be given in this section. An appropriate title should be selected for each of the appendixes and these should be presented in the order of presentation in the form of "Appendix-1, Appendix-2,...", each starting on a separate page.
17. The photos to be sent should not be less than 300 dpi and should be sent in jpg / jpeg format.

INDEXES

- Presidency of The Republic of Turkey Directorate of State Archives
- Türkiye Diyanet Foundation Centre for Islamic Studies
- Asos Sosyal Sciences Index
- Araştırmak Scientific Publication Index
- Advanced Science Index
- CiteFactor Academic Scientific Index

TÜRKİYE CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANLIĞI
DEVLET ARŞİVLERİ BAŞKANLIĞI

ASOS
indeks

CiteFactor
Academic Scientific Journals

ADVANCED SCIENCE INDEX

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

ARAŞTIRMA MAKALELERİ / RESEARCH ARTICLES

KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ VE CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİNİN İNSANI GELİŞME ÜZERİNE ETKİSİ	1
THE IMPACT OF WOMEN'S ENTREPRENEURSHIP AND GENDER INEQUALITY ON HUMAN DEVELOPMENT.....	1
TÜRKİYE'DE 2001-2021 YILLARI ARASINDA ALTI SİGMA ALANINDA YAZILAN LİSANSÜSTÜ TEZLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	11
EVALUATION OF POSTGRADUATE THESES WRITTEN IN THE FIELD OF SIX SIGMA BETWEEN 2001-2021 IN TURKEY ...	11

İNCELEME MAKALELERİ / REVIEW ARTICLES

TÜRKİYE OTOMOTİV SEKTÖRÜNÜN BEŞ GÜÇ MODELİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	19
EVALUATION OF TURKISH AUTOMOTIVE INDUSTRY BY FIVE FORCES MODEL	19

DERLEME MAKALELERİ / REVIEW ARTICLES

ÜRETİM SÜREÇLERİNDE İSTATİSTİKSEL KALİTE KONTROLÜ UYGULAMALARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA	28
A STUDY ON STATISTICAL QUALITY CONTROL APPLICATIONS IN MANUFACTURING PROCESSES	28

EDİTÖRDEN

Yeni Fikir Dergisi'nde bilimsel özgünlük ve özgürlük esastır

Yeni Fikir Dergisi, yayın hayatına başladığı 26 Nisan 2009 tarihinden bu yana bilimsel özgünlük ve özgürlüğü esas almıştır. Soğuk dergicilik anlayışını kabul etmeyen bir yayın politikasını amaç edinmiştir. Bu doğrultuda 14 yıldır yayın hayatındadır. 2009 yılından beri basılı; 2012 yılından itibaren de hem basılı hem de e-dergi formatında ilmî faaliyetlerini sürdürmüştür. Zikredilen yayın politikasından taviz vermeden sürekliliğini devam ettirmekte kararlıdır.

Zorluklarla mücadele ederek; yerelden dünyaya açılan bir akademik yayının fikri bir arka planının olması tabiidir. Sadece dergi çıkarmak adına bir eylemde bulunmak bizlerin ve ilk baştan beri bizimle birlikte hareket edenlerin kuru bir kavgası olarak düşünülemez.

Belirli kıstasları barındırmak şartıyla fikrî ve akademik çalışmalara yer veren Yeni Fikir Dergisi tarihteki yerini almıştır. Kurumsallaşmıştır.

Her türlü çalışmaya özgünlük ve özgürlük çerçevesinden bakan bir anlayışa sahip Yeni Fikir Dergisi dâhili ve harici tepkileri dikkate almakla birlikte yönlendirilemez olduğu da bir vakıdır. Aksi bir durum bilimsel ahlaka zıt olduğu gibi fikrî tekâmüle de engeldir.

Yayın politikası gereği dergiye gelen çalışmalar Yeni Fikir Dergisi Yayın Kurulu tarafından ilke temelli bir ön değerlendirmeden geçirilir. Bu aşamada bilimsel ölçülere ve özgünlüğe dikkat edilir ve yeterli görülürse Editör Kurulu'na gönderilir. Artık bu safhadan sonra hakemlik süreci başlamış demektir.

Dolayısıyla hangi çalışma olursa olsun; geçmişte olduğu gibi gelecekte de hem Yayın Kurulu hem de Editör Kurulu'nun onayından geçerek yayınlanma hakkı elde etmiş bir makale, Yeni Fikir Dergisi açısından özgün ve özgür bir çalışmadır.

Özgündür; kabul edilen çalışma, yazarın araştırmaları neticesinde ulaştığı bir neticedir. Bu sebeple Yeni Fikir Dergisi'nden yayınlanma hakkı elde etmiş bir makale, yazarın özgünlüğüne ve fikir hürriyetinde kısıtlamaya gitmeden düşüncesini beyan ettiği çalışma olarak kabul edilir ve dergide yayımlanmaya değer bulunmuş anlamına gelmektedir.

Yayın politikasında da belirtildiği üzere dergimizdeki çalışmalar makul eleştiri hudutları dışında; hiçbir zaman gerçek kişi, tüzel kişi ya da bir ülkenin hedef alınmasına yönelik kasti çalışmalara yer vermez. Bu durum ilmî bir bakışa; bilimsel özgün ve özgürlüğe aykırıdır.

Bu sayımızda da katkı veren değerli yazarlarımıza şükranlarımızı arz ediyoruz.

29. sayımızda buluşmak ümidiyle...

Mesut MEZKİT

Güliden KARAKUŞ

Öğretim Görevlisi Dr./ Lecturer
Süleyman Demirel Üniversitesi, Araştırma ve
Yenilikçilik Direktörlüğü / Süleyman Demirel
University, Directorate of Research and Development
guldenkarakus@sdu.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0003-2980-9172>

**Kadın Girişimciliği ve Cinsiyet
Eşitsizliğinin İnsani Gelişme Üzerine
Etkisi**

*The Impact of Women's
Entrepreneurship and Gender Inequality
on Human Development*

Makale Kategorisi (Araştırma Makalesi / Research Article)

Geliş Tarihi / The Date of Received: 06.06.2022

Kabul Tarihi / The Date of Accepted: 17.07.2022

Yayın Tarihi / The Date of Published: 28.07.2022

Atıf / Citation

Karakuş G. (2022). Kadın Girişimciliği ve Cinsiyet Eşitsizliğinin İnsani Gelişme Üzerine Etkisi, Yeni Fikir Dergisi, 14 (28), 01-10

Karakuş G. (2022). The Impact of Women's Entrepreneurship and Gender Inequality on Human Development, The Journal of Yeni Fikir, 14 (28), 01-10

Bu makalede intihal programıyla benzerlik raporu alınmıştır.
In this article, a similarity report with the plagiarism program was received.

Kadın Girişimciliği ve Cinsiyet Eşitsizliğinin İnsani Gelişme Üzerine Etkisi

Öz

Kadın girişimciliği liderlik, inovasyon, araştırma ve geliştirmenin etkinliği, iş fırsatları oluşturma, rekabetçilik, üretkenlik ve yeni endüstrilerin oluşturulmasında önemli bir rol oynar. Kadın girişimciliğiyle kadınların sunduğu ekonomik katkı, ekonomik büyüme ve dayanıklılık için kritik bir önem taşır. Cinsiyet eşitsizliği genellikle kadınların benzer durumdaki erkeklere göre dezavantajlı olmasını ifade eder. Cinsiyet eşitliğinin sağlanması kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesinde anahtar unsurlardan biri olarak görülmektedir. Bu çalışmada, cinsiyet eşitsizliğinin azaltılması ve kadın girişimciliğinin artırılmasının toplumların insani gelişmesini olumlu yönde etkileyeceği öngörülmesi ve dünya genelinde 76 ülkeye ait kadın girişimciliği, cinsiyet eşitsizliği ve insani gelişme verisiyle kadın girişimciliği ve cinsiyet eşitsizliğinin insani gelişme üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırma sonuçları, kadın girişimciliğinin ve cinsiyet eşitsizliğinin insani gelişmeyi anlamlı düzeyde etkilediğini göstermiştir. Kadın girişimciliği insani gelişmeyi pozitif yönde etkilerken cinsiyet eşitsizliği negatif yönde etkilemiştir. Kadın girişimciliğini teşvik eden uygulamaların hayata geçirilmesi, kadın girişimcilerin desteklenmesi ve cinsiyet eşitsizliğini azaltmaya yönelik politikalar geliştirilerek kadınların ekonomik ve sosyal süreçlere daha fazla katılımının sağlanması, ülkelerin insani gelişme düzeylerini artırmaya yönelik öneriler olarak sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Kadın girişimciliği, cinsiyet eşitsizliği, insani gelişme

The Impact of Women's Entrepreneurship and Gender Inequality on Human Development

Abstract

Women's entrepreneurship plays a crucial role in increasing the effectiveness of leadership, innovation, research and development, and creating job opportunities, competitiveness, productivity, and new industries. The economic contribution generated by women through their entrepreneurship has a critical role in economic growth and sustainability. Gender inequality refers to the situation where women are disadvantaged compared to their male counterparts. Ensuring gender equality is considered one of the key factors in empowering women economically. From these conclusions, this study has been based on the assumption that reducing gender inequality and increasing women's entrepreneurship will affect the human development of societies positively. Therefore, the effects of women's entrepreneurship and gender inequality on human development have been analyzed by using data on women's entrepreneurship, gender inequality, and human development from 76 countries. Study findings have revealed that women's entrepreneurship and gender inequality significantly affect human development. While the effect of women's entrepreneurship on human development is positive, that of gender inequality is negative. It is advisable that countries involve women more in economic and social processes by developing policies to reduce gender inequality, and contribute to human development by supporting women entrepreneurs and encouraging women's entrepreneurship.

Keywords: Female entrepreneurship, women's entrepreneurship, gender inequality, human development

1. GİRİŞ

Girişimcilik, fırsatların keşfedilmesi ve genellikle yeni bir organizasyon oluşturarak yeni ekonomik faaliyetlerin yaratılması olarak tanımlanmaktadır (Reynolds, 2005: 360). Girişimciler, risk alarak yeni fırsatlar yaratan inisiyatif sahibi ve hayal gücü geniş kişiler olarak tanımlanabilirken (Cuervo vd., 2007: 3), girişimci davranış yenilikçilik, risk alma ve proaktifliği birleştirmeyi başaran davranış olarak tanımlanmaktadır (Miller, 1983: 771). Girişimcilikle ilgili tanımlar genellikle risk alma ve yenilikçilikle ilişkilendirilmektedir. Yeni ürün ve süreçler üretmek veya hali hazırda yürütülen işleri yeni yöntemlerle yürütmek kolay değildir. Yeni ürün ve yöntemler genel olarak kabul gören rutin görevlerin dışında yer alır ve çevrenin direnciyle karşılaşır. Girişimcilik, yeni fikirlerin ve yenilikçiliğin itici gücüdür ki bu da ekonomik gelişme, büyüme ve ilerlemeyi beraberinde getirir. Girişimcilik, ekonomik katkısıyla kalkınma ve toplumsal refahla da ilişkilendirilmektedir.

Ekonomik kalkınmanın sağlanmasında insan kaynağının iyi kullanılması büyük önem taşır. Ancak özellikle az gelişmiş ülkelerde kadınların işgücünde yeterince yer almaması gelişmenin önünde önemli bir engel oluşturur. Kadınların kendi işlerini kurmaları konusunda teşvik edilmeleri ve desteklenmeleri bu engelleri aşmanın bir yolu olarak önerilmektedir (Vinay ve Singh, 2015). Bu noktada, kadın girişimciliği kadınların bilgi, beceri ve bakış açılarının ekonomik çıktı oluşturmaya aracılık eder.

Kadınlar genellikle aynı veya karşılaştırılabilir işler için daha düşük ücret alırlar (UN¹ Women, 2017; Eurostat, 2018; European Commission, 2021; ILO², 1995/2022). Ayrıca, dışarda çalışma süreleri eşit olsa bile ev işi ve çocuk bakımında genellikle kadınlar ve erkekler arasında bir dengesizlik vardır. Kadın profesyonellerle erkek profesyoneller karşılaştırıldığında erkeklerin çalışmalarıyla ilgili fazla takdir ve itibar kazandığı ve kariyer basamaklarını daha hızlı tırmandığı söylenebilir (Lorber, 2010: 5). Dünyada kadınların toplumsal hayatta daha fazla var olması ve temsil edilmesi ve cinsiyetler arasında eşitliğin sağlanması ekonomik katkı ve toplumsal refahla ilişkilendirilmektedir (Forsythe vd., 2000: 608; Morrison vd., 2007: 2-3; Elborgh-Woytek vd., 2013: 8-9).

Sosyo-ekonomik gelişmenin önemli bir göstergesi olarak kadın girişimciliği dünyada hızla büyümektedir. Kadın girişimciliği, özellikle gelişmekte olan ülkelerde iş fırsatı yaratılması ve ekonomik değer üretilmesiyle yoksulluğun azaltılmasına ve insani gelişimin sağlanmasına katkı sunar (Byrne vd., 2019: 159; Neumeyer vd., 2019). Girişimcilik, yaratıcılık ve rekabet gücünün yardımıyla ekonominin üretkenliğini ve

kapasitesini artırır (Zanjirchi vd., 2019: 337). Kadın girişimciler olmadan ekonomiler tam ve sürdürülebilir başarı sağlayamazlar (Sajjad vd., 2020:153).

Birleşmiş Milletler tarafından 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden biri olarak belirlenen cinsiyet eşitliği, sürdürülebilir bir gelecek için büyük önem taşımaktadır. Kadınların toplumsal hayatta daha çok var olmaları, ekonomik katkıları ve bakış açılarının yansıtılması ekonomik büyümeyi ve insani gelişmeyi beraberinde getirir. Bu doğrultuda, bu araştırmada cinsiyet eşitliğinin ve kadın girişimciliğinin artırılmasının toplumların insani gelişmesini olumlu yönde etkileyeceği öngörülmüş ve ülke verileriyle kadın girişimciliği ve cinsiyet eşitsizliğinin insani gelişme üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Kadın Girişimciliği

Kadın girişimciliği, kadınların bir ticari girişim oluşturarak işletmeleri olarak ifade edilmektedir (Marlow, 2002: 87). Kadın girişimciliğinin yeni bir girişim başlatmak, risk üstlenmek, inovasyon yapmak, işlerin koordinasyonu, yönetimi ve kontrolü gibi işlevleri vardır. Kadın girişimciliği liderlik, inovasyon, araştırma ve geliştirmenin etkinliği, iş fırsatları oluşturma, rekabetçilik, üretkenlik ve yeni endüstrilerin oluşturulmasında önemli rol oynar. Dünyada, küçük, orta ve büyük ölçekli her üç işletmeden birinin kadınlara ait olduğu bildirilmiştir (Halim, 2020). Bu oran, bölgeler arasında değişiklik gösterebilmektedir. Örneğin Güney Asya'da bu oran %18 iken Latin Amerika ve Karayipler'de %50'ye çıkabilmektedir. Doğu Asya ve Pasifik'te ve Güney Kore'de kadınların sahip olduğu işletmeler %19 düzeyindeyken Mikronezya Federal Devletleri'nde işletmelerin %87'sinin kadınlara ait olduğu bildirilmiştir. Benzer şekilde, Orta Doğu'da Yemen Cumhuriyeti'nde %7'lik düşük bir seviyeden Tunus'ta %49'a kadar çıkabilmektedir. Kadın işletmelerinin oranı ülkelerin gelir düzeyi ile pozitif ilişkilidir. Düşük gelirli ülkelerde her dört işletmeden sadece biri kadınların sahip olduğu işletmeler iken orta ve yüksek gelirli ülkelerde oranlar %36-%37 düzeyine çıkabilmektedir (The World Bank, 2019-2020).

Kadın girişimciler özellikle gelişmekte olan ülkelerde birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Ekonomiye önemli bir katkı sağlayan kadın girişimcilerin özellikle düşük ve orta gelirli ülkelerde daha fazla desteklenmesi gerekmektedir. Bu ülkelerde devletin kadınlara daha fazla finansal destek sağlayabilmesi için finans kurumlarıyla iş birliği yaparak kadınların desteklenmesi ve kadınların girişimcilik önündeki engellerin üstesinden gelinmesi sağlanmalıdır. Gelişmiş ülkelerde kadınlar kendilerini gerçekleştirme, yaratıcı becerilerini geliştirme, bağımsızlık isteği ve sosyal statü

¹ UN (United Nations): Birleşmiş Milletler

² ILO (International Labour Organization): Uluslararası Çalışma Örgütü

ve daha fazla refah ve zenginlik elde etme gibi isteklerden yola çıkarak girişimciliği tercih edebilmektedir. Diğer yandan gelişmekte olan ülkelerde kadınlar yoksulluk, dul kalma, yüksek oranda işsizlik ve boşanma sorunları gibi daha çok ekonomik ve sosyal koşulların etkisiyle girişimciliği tercih etmektedir. Kadınlar kendilerinin ve ailelerinin temel ihtiyaçlarını karşılamak ve ailelerini desteklemek için girişimciliği tercih edebilmektedir. Bu nedenle girişimci kadınların başarı oranı, ilgili bilgi, beceri, eğitim ve deneyim eksikliği nedeniyle düşüktür (Farrukh vd., 2018: 409).

Kadınlara ait işletmeler dünyanın en hızlı büyüyen işletmeleridir. Bu işletmelerin yenilik, istihdam, zenginlik ve refah artışıyla ekonomilerin gelişmesindeki toplam paylarının %40 olduğu tahmin edilmektedir (Shabana vd. 2017: 5). Kadın girişimciliğiyle kadınların sunduğu ekonomik katkı ekonomik büyüme ve dayanıklılık için kritik bir önem taşır (Marlow, 2002: 87; Brush & Cooper, 2012: 2). Kadınlar, politika, yönetim ve endüstri alanında giderek daha fazla yer almaktadır. GEM³ 2020/2021 raporu sonuçları 274 Milyon kadının iş kurduğunu, 139 Milyon kadının hali hazırda kurulmuş işlerini yürüttüğünü göstermektedir (GEM, 2020/2021). Bu işletmeler yatırım, yeni iş fırsatı ve inovasyon oluşturmaktadır. GEDI⁴ tarafından en son 2015 yılında yayınlanan Kadın Girişimciliği Endeksi sonuçlarına göre, 77 ülke sıralamasında ABD ilk sırada yer almaktadır. İlk beş sırada ABD'yi takiben Avusturya, İngiltere, Danimarka ve Hollanda yer almaktadır. Son beşte ise İran, Uganda, Bangladeş, Malawi ve Pakistan yer almaktadır. Yasal haklarının ve eğitime erişimin, işgücü paritesinin ve finansal desteklere ulaşmanın kadınlar için yetersiz olması bu ülkelerin kadın girişimciliği sıralamasında en gerilerde yer almasına neden olmuştur. Kadın girişimcileri teşvik etmek için gerekli olan temel koşullar bu ülkelerde yeterince temsil edilmemektedir (GEDI, 2015).

2.2. Cinsiyet Eşitsizliği

Cinsiyet eşitsizliği, kadın ve erkeklerin cinsiyet temelinde ayrımcılığına işaret eder. Toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın ve erkeklerin yasal, sosyal ve kültürel olarak eşit hale getirilmesini ifade eder. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, belirli bir toplumun veya grubun ekonomik yapısına, toplumsal örgütlenmesine veya kültürüne bağlı olarak pek çok farklı biçim alabilir. Cinsiyet eşitsizliği genellikle kadınların benzer durumdaki erkeklere göre dezavantajlı durumda olmasını ifade eder (Lorber, 2010: 4).

Cinsiyet eşitsizliği, birçok farklı alanda görülebilmektedir. Eğitim, cinsiyet eşitsizliğinin en yaygın görüldüğü en önemli konulardan biridir. Eğitimde cinsiyet eşitsizliği, aynı sosyal sınıf içerisinde kızların erkeklere göre daha az eğitim almasını ifade

eder. Dünyada okuma yazma bilmeyenlerin yaklaşık üçte ikisini kadınlar oluşturmaktadır. Bazı ülkelerde sağlık hizmetlerinde erkekler kadınlardan daha öncelikli durumdadır ve gelişmekte olan ülkelerde doğum sırasında meydana gelen komplikasyonlar genç anneler için hala önde gelen doğum nedenlerinden biridir (Jayachandran, 2015: 64).

Cinsel sömürü ve kadına yönelik şiddet, cinsiyet eşitsizliğini besleyen diğer faktörlerdendir. Savaşlarda ve saldırılarda, kadınlar kasıtlı bir utanç ve aşağılama silahı olarak tecavüze uğramaktadır. Bunun yanı sıra kadınlar sıklıkla erkek şiddetine maruz kalmakta ve hatta öldürülmektedir. Kadın bedeni, özellikle televizyonda yoğun olarak sergilenmekte ve birçok farklı şekilde sömürüye maruz kalmaktadır.

Modern dünyada kadınların çoğunluğu ücretli ve ücretsiz işlerde çalışarak ailelerine yiyecek, giyecek ve barınak sağlamaya çalışmaktadır. Ücretli işlerde cinsiyet farkı giderek daralmakla birlikte kadınlar hala ev işlerinin ve çocukların bakımının çoğunu üstlenmekte ve aynı zamanda düşük ücretli emek olarak nitelendirilen tarım işçiliği ve ev eksenli ücretli işlerin çoğunu yapmaktadır (Lorber, 2010: 6).

Cinsiyet eşitliği, Birleşmiş Milletler tarafından 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden biri olarak belirlenmiştir. 17 sürdürülebilir kalkınma hedefinden biri olan cinsiyet eşitliğiyle kadınlara karşı her türlü ayrımcılığa son vermenin insan haklarının temelini oluşturmasının ötesinde, cinsiyet eşitliğinin sürdürülebilir bir gelecek için hayati önem taşıdığı vurgulanmış ve kadınların güçlendirilmesinin ekonomik büyüme ve gelişmeyi güçlendirdiği ifade edilmiş ve kadınların kamusal alanda varlığının ve daha fazla kadın liderliğinin teşvik edilmesi gerektiği vurgulanmıştır (UNDP⁵, 2015). 1995 yılında Çin'de gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Dördüncü Dünya Kadın Konferansı, Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu'nda girişimcilik; cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesinde anahtar unsurlardan biri olarak kabul görmüştür (UN, 1995). Kadın girişimciliği, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama hedefinin gerçekleştirilebilmesi ile de ilişkilendirilebilmektedir.

2.3. İnsani Gelişme

Gelişme, bazı değer kriterlerinde ölçülen, bir iyileştirme süreci olarak tanımlanmaktadır. Çoğu zaman bu değer kriterleri çerçevesinde ülkelerin gelişmişlik düzeyleri birbiriyle karşılaştırılır. Söz konusu değerler toplumda istenen ve beklenen koşullarla ilgilidir. Toplumların gelişmeyle ilgili istenen koşulların ne olması gerektiği konusunda üzerinde anlaşıldığı bir evrensel bir tanım bulunmamaktadır. Siyasi manifestolar ve

³ GEM (Global Entrepreneurship Monitor): Küresel Girişimcilik Monitörü

⁴ GEDI (Global Entrepreneurship Development Institute): Küresel Girişimcilik ve Kalkınma Enstitüsü.

⁵ UNDP (United Nations Development Programme): Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

yürüttükleri politikalarla uluslar, istenen toplumsal koşullara ilişkin zamanla değişebilen farklı kolektif görüşler ifade ederler. Ancak insani gelişme temelde insanların özgürlüklerinin genişletilmesi ve insanların çeşitli değerleri doğrultusunda kendi gelişim yollarını belirleyebilmeleri için daha fazla seçenek oluşturulmasını ifade eder. İnsani gelişme, insanların güçlendirilmesiyle ilişkilidir. Güçlendirme, insanların anlamlı bir yaşam sürmeleri için kendi yollarını belirlemeleri ve takip etmeleri için özgürlüklerinin genişletilmesini ifade eder (UNDP, 2020: 6).

Birleşmiş Milletler tarafından insani gelişmeyi oluşturan faktörler şöyle ifade edilmiştir (akt. Kim, 1998: 93);

- İnsani gelişmenin merkezinde insan vardır,
- İnsani gelişme, yalnızca gelir değil tüm insani seçimlerin genişletilmesini ifade eder, bu nedenle insani gelişme kavramı yalnızca ekonomiyi değil tüm toplumsal süreçleri ilgilendirmektedir,
- İnsani gelişme hem insana yatırım yapılarak yeteneklerinin artırılması hem de bu yeteneklerin tümünün kullanılmasını sağlayan bir ortam oluşturulmasıyla ilgilidir,
- İnsani gelişme, üretkenlik, eşitlik, sürdürülebilirlik ve güçlendirme olmak üzere dört temel üzerine kurulmuştur,
- İnsani gelişme yaklaşımı gelişmenin sınırlarını belirler ve gelişmeye ulaşmak için seçenekleri analiz eder.

Birleşmiş Milletler tarafından 1990 yılından bu yana ülkeler bazında insani gelişme endeksi hazırlanmaktadır. İnsani gelişme endeksi, gelişmeyi gayri safi yurtiçi hasıla gibi tek boyutla ölçen geleneksel gelişme ölçümlerine alternatif oluşturmuştur (Sagar ve Najam, 1998: 249). Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan İnsani Gelişme Endeksinde, sağlık boyutu doğumda beklenen yaşam süresi ile, eğitim boyutu ise 25 yaş ve üzeri yetişkinler için okullaşma süreleri ve okula başlama çağındaki çocuklar için beklenen okullaşma süreleri ile ölçülür. Yaşam standardı boyutu ise kişi başına düşen gayri safi milli gelir ile ölçülmektedir. İnsani Gelişme Endeksi, insani gelişmenin temel boyutlarındaki (uzun ve sağlıklı bir yaşam, bilgili olmak ve iyi bir yaşam standardına sahip olmak) ortalama başarının özet bir ölçüsünü ifade eder ve bir ülkenin kalkınmasında ekonomik faktörlerin yanı sıra insanların ve insanların becerilerinin de etkili olduğunu vurgular.

2.4. Değişkenler Arasındaki İlişkiler ve Araştırmanın Hipotezleri

Kadınların girişimcilik faaliyetlerinde bulunmasının kalkınma üzerinde etkili olduğu kabul görmüştür. Kadın girişimcilerin sayısının giderek artması ve kadın girişimciliğinin ekonomik kalkınmaya etkisi araştırmacıların kadın girişimciliğine ilgisini artırmıştır. Girişimcilik, ekonomik kalkınma ve sosyal refahla ilişkilendirilmektedir (Rodríguez vd., 2012: 145). Buradan

yola çıkarak, kadın girişimciliğinin kalkınma ile pozitif ilişkisi göz önünde bulundurularak kadın girişimciliğinin insani gelişme üzerindeki etkisi araştırılmış, kadın girişimciliğinin artmasıyla insani gelişmenin de artacağı öngörülmüştür.

H1: Kadın girişimciliği insani gelişmeyi pozitif yönde etkiler.

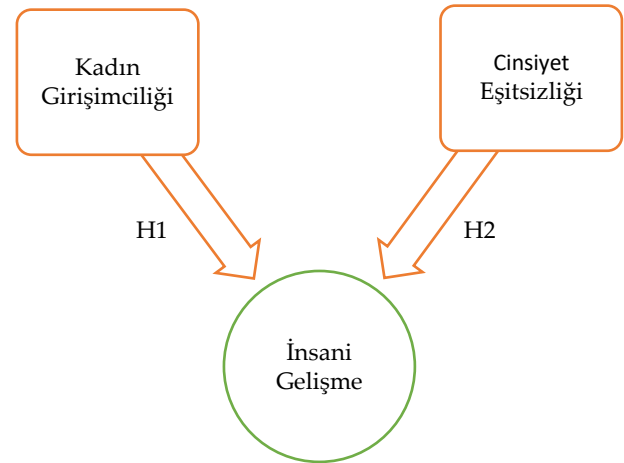
Birleşmiş Milletlerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerinden biri olarak cinsiyet eşitliğinde kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığın önüne geçilmesiyle ekonomik büyüme ve kalkınmanın sağlanacağı vurgulanmıştır. Cinsiyet ayrımcılığı nedeniyle kadınlar yeteneklerini ve becerilerini gösterme konusunda erkeklerle eşit şartlarda olamamaktadır. Erkeklerle karşılaştırıldığında, kadınların eğitime erişim, işgücüne katılım ve istihdam konularında dezavantajlı konumda olduğu görülmektedir. Ayrıca, kadınların erkeklere göre daha az ücret aldığı ve işle ilgili daha az yan haklara sahip olduğu ifade edilmektedir (Sajjad vd., 2020: 155). Buradan yola çıkarak, cinsiyet eşitsizliğinin artmasıyla kadınların ekonomik ve toplumsal katkılarının azalacağı ve insani gelişmenin azalacağı öngörülmüştür.

H2: Cinsiyet eşitsizliği insani gelişmeyi negatif yönde etkiler.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı ve Modeli

Bu çalışmada kadın girişimciliği ve cinsiyet eşitsizliğinin insani gelişme üzerindeki etkilerinin araştırılması amaçlanmıştır. Çalışmada, değişkenler arasında öngörülen ilişkiler Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1: Araştırma Modeli

3.2. Araştırmada Kullanılan Veri Seti

Araştırmanın bağımsız değişkenlerini, kadın girişimciliği ve cinsiyet eşitsizliği, araştırmanın bağımlı değişkenini insani gelişme oluşturmaktadır.

Kadın girişimciliği için GEDI tarafından yayınlanan 77 ülkeye ilişkin kadın girişimciliği değerleri ve

sıralamasını içeren Kadın Girişimciliği Endeksi (FEI⁶) kullanılmıştır. Ancak, araştırmada kullanılan diğer veri setlerinde bir ülke (Tayvan) verisinin yer almaması nedeniyle, analiz 76 ülke verisiyle yürütülmüştür. Kadın girişimciliği endeksi, bireysel ve kurumsal düzeydeki değişkenleri bir araya getirmektedir. Veriler, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Dünya Bankası, Uluslararası Çalışma Örgütü gibi uluslararası kabul görmüş veri kümelerinden elde edilmektedir. Araştırmada, kadın girişimciliği endeksinin en son yayınlanan 2015 yılı verileri kullanılmıştır (Kadın Girişimciliği Endeksi 2015 yılı verileri ekte sunulmuştur).

Cinsiyet eşitsizliği, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi (GII⁷) ile ölçülmüştür. Cinsiyet eşitsizliği, bir eşitsizlik endeksidir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, anne ölüm oranı ve ergen doğum oranları ile ölçülen üreme sağlığı; parlamentoda kadınların işgal ettiği sandalyelerin oranı ve 25 yaş ve üzerinde en azından orta öğretim düzeyinde eğitim almış yetişkin kadın ve erkeklerin oranıyla ölçülen güçlendirme ve işgücü piyasasına katılım olarak ifade edilen ve 15 yaş ve üzeri kadın ve erkek nüfusun işgücüne katılım oranı ile ölçülen ekonomik durum boyutlarından oluşmaktadır. Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi, 162 ülkeye ilişkin veri içermektedir. Araştırmada, kadın girişimciliği endeksinin 2015 yılı verileri kullanıldığı için toplumsal cinsiyet eşitsizliği endeksine ilişkin 2015 yılı verileri kullanılmıştır.

İnsani Gelişme, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, İnsani Gelişme Endeksi (HDI⁸) ile ölçülmüştür. İnsani gelişme endeksi, bir ülkenin kalkınmasını değerlendirmek için tek başına ekonomik büyümenin kriter olarak ele alınmasını yetersiz bularak, insanların ve onların yeteneklerinin nihai kriter olması gerektiğini vurgulamaktadır. İnsani Gelişme Endeksi, insani gelişmenin temel boyutları olarak belirlenen sağlıklı bir yaşam, bilgili olma ve iyi bir yaşam standardına sahip olma boyutlarının ortalamasını içerir. Sağlık boyutu doğumda beklenen yaşam süresi ile, eğitim boyutu ise 25 yaş ve üzeri yetişkinler için okullaşma süreleri ve okula başlama çağındaki çocuklar için beklenen okullaşma süreleri ile ölçülmektedir. Yaşam standardı boyutu, kişi başına gayri safi milli gelirle ölçülmektedir. İnsani gelişme endeksinin 2015 yılı verileri kullanılmıştır. Araştırmaya ait veri analizlerin analizleri SPSS 24 programı kullanılarak yapılmıştır.

4. BULGULAR

Değişkenler analize tabi tutulmadan önce ilk olarak kullanılan verilerin normal dağılımı test edilmiştir. Araştırmada yer alan bütün değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerleri kontrol edilmiş ve bütün verilerin -1.5, +1.5 aralığında dağıldığı görülmüştür. Çarpıklık ve basıklık değerlerine ilişkin sonuçlar Tablo 1'de

sunulmuştur. Tabachnick ve Fidell (2013), çarpıklık ve basıklık değerinin -1.5 ile +1.5 arasında olması durumunda verinin normal dağıldığının kabul edilebilir olduğunu belirtmiştir. Böylece, araştırma verilerinin normal dağılım varsayımı test edilmiştir. Normal dağılımın test edilmesinin ardından araştırmada yer alan değişkenler arasındaki ilişkiler, ortalamalar ve standart sapmalar incelenmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 1'de sunulmuştur.

Değişkenler	1	2	3
1. Kadın Girişimciliği		-.74**	.84**
2. Cinsiyet Eşitsizliği	-.74**		-.82**
3. İnsani Gelişme	.84**	-.82**	
Ortalama	44.94	.280	.80
SS	15.984	.176	.125
Çarpıklık	.142	.318	-.939
Basıklık	-.798	-1.193	.252

**p<.001

Tablo 1: Betimsel Göstergeler ve İlişki Testleri Sonuçları (N= 76).

Korelasyon analizi sonucunda, en yüksek ilişki kadın girişimciliği ve insani gelişme ($r = .84, p < .01$) arasında tespit edilmiştir. Kadın girişimciliği, cinsiyet eşitsizliği ile negatif yönlü ilişki gösterirken ($r = -.74, p < .01$), insani gelişme ile pozitif ilişkilidir. Cinsiyet eşitsizliği, insani gelişme ile negatif ilişkili ($r = -.82, p < .01$) bulunmuştur.

İlişki testlerini takiben kadın girişimciliği ve cinsiyet eşitsizliğinin insani gelişme üzerindeki etkisini test etmek için çoklu regresyon analizi yürütülmüştür. Kadın girişimciliği ve cinsiyet eşitsizliğinin insani gelişme üzerindeki etkisini test etmeye yönelik yürütülen regresyon analizi sonuçları Tablo 2'de sunulmuştur.

Tüm bağımsız değişkenlerin regresyon analizine alınması sonucunda, kadın girişimciliği ($\beta = .52, p < .001$) ve cinsiyet eşitsizliğinin ($\beta = -.44, p < .001$) insani gelişme üzerinde anlamlı etkisi olduğu görülmektedir.

Değişkenler	B	SH	β	Model İstatistikleri
Kadın Girişimciliği	.004	.001	.518***	$R^2 = .797$, Düz. $R^2 = .791$, $F_{(3,73)} = 142.989$, $p < .001$
Cinsiyet Eşitsizliği	-.310	.055	-.439***	
Sabit	.702	.041		

***p<.001

Tablo 2: Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları (N = 76)

Sonuç olarak, araştırmanın hipotezleri, H₁ ve H₂ desteklenmiştir. Kadın girişimciliği ve cinsiyet eşitsizliğinin insani gelişmedeki %79 (Düz. $R^2 = .79, p < .001$) oranındaki varyansı açıkladığı bulunmuştur. Her iki değişken de regresyon modeline anlamlı katkı sunmuştur. Kadın girişimciliği insani gelişme üzerinde

⁶ FEI (Female Entrepreneurship Index): Kadın Girişimciliği Endeksi

⁷ GII (Gender Inequality Index): Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi

⁸ HDI (Human Development Index): İnsani Gelişme Endeksi

pozitif yönde etki gösterirken, cinsiyet eşitsizliğinin etkisi negatif yönde olmuştur.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada kadın girişimciliği ve cinsiyet eşitsizliğinin insani gelişme üzerindeki rolü küresel düzeyde 76 ülke verisiyle incelenmiştir. Kadın girişimciliği ve cinsiyet eşitsizliğinin insani gelişme üzerindeki etkisi regresyon analizi kullanılarak test edilmiştir. Regresyon analizi sonucunda, önerilen modelin insani gelişmedeki varyansın %79'unu açıkladığı görülmüştür. F istatistikleri anlamlı bulunmuş ve bu sonuçlara dayanarak modelin anlamlı olduğu kabul edilmiştir. Bu sonuçlar, ülkeler bazında kadın girişimciliğinin ve cinsiyet eşitsizliğinin insani gelişme üzerindeki etkisini ortaya koymuştur.

Araştırmanın sonuçları Sajjad vd. (2020: 156) tarafından 69 ülke verisiyle yürütülen araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Sajjad vd. (2020), ülke verilerinin analiziyle yürüttükleri araştırma sonucunda kadın girişimciliği, cinsiyet eşitsizliği ve küreselleşmenin ekonomik gelişmeyi anlamlı düzeyde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Kadınların ekonomik kalkınmadaki rolünün artması ve sosyal faaliyetlerde daha fazla yer almaları, kadın girişimciliğinin çeşitli boyutlarının araştırılmasını gerektirmektedir. Ekonomik ve sosyal gelişme ve sürdürülebilir bir gelecek için kadın girişimciliği önemli araçlardan biridir. Minniti (2010: 294), girişimcilik faaliyetlerindeki cinsiyet ayrımının önemli bir kısmının algıdaki farklılıklar ve ülkenin kişi başı GSYİH düzeyleri ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Kadınların ekonomik olarak yaratacağı katma değer ekonomik kalkınma kadar insani gelişme ve sosyal refah üzerinde de etkilidir. Bu nedenle, ekonomik canlanma ve sosyo-ekonomik kalkınma için girişimcilik faaliyetlerinin özellikle kadın girişimciliğinin desteklenmesi ve teşvik edilmesi önerilmektedir.

Dünya genelinde kadınların gerek eğitime erişim gerek işgücüne katılım istatistiklerinde erkeklerin gerisinde olduğu görülmektedir. Cinsiyet eşitliğinin sağlanması yalnızca kadınlar için değil bütün olarak toplumların ve ülkelerin gelişimi ve kalkınması için önemlidir (Revenga ve Shetty, 2012: 40). Cinsiyet eşitsizliği, kadınların sosyo-ekonomik katkısını azalttığı için toplumların gelişiminin önünde bir engel teşkil etmektedir. Araştırma sonuçları, öngörüldüğü gibi cinsiyet eşitsizliğinin insani gelişmeyi negatif yönde etkilediğini göstermiştir. Forsythe vd. (2000: 597), uzun dönemli bir araştırma sonucunda ekonomik gelişme düzeyi ve kadınların statüsü arasında pozitif ve doğrusal bir ilişki olduğunu bulmuşlardır. Benzer şekilde, cinsiyet eşitsizliği ile insan kaynağının gelişimi ve ekonomik gelişme arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir (Zhang vd., 2009: 497; Agénor, 2017: 47; Dinc-Cavlak, 2021: 64-65). Araştırma sonuçları ayrıca, cinsiyet eşitsizliği ve kadın girişimciliği arasında negatif yönlü kuvvetli ilişki olduğunu göstermiştir. Cinsiyet eşitsizliğinin oluşturduğu olumsuz koşullar nedeniyle bir

girişim oluşturmak için sosyal statü, ailevi ve kültürel kısıtlamalar nedeniyle genellikle kadınların özgüveninin erkeklerinkinden daha düşük olmasının muhtemel olduğu düşünülmektedir.

Cinsiyet eşitsizliği ile insani gelişme arasındaki negatif ilişki, kadın ve erkek arasındaki ayrımın artmasıyla ekonomik ve insani gelişmenin azalmasına işaret etmektedir. Cinsiyet eşitsizliği toplumun cinsiyet rollerine ilişkin anlayışının net politikalarla geliştirilmesiyle ve hükümetler tarafından cinsiyet eşitliğini teşvik edici plan, politika ve uygulamalarla azaltılabilir. Ülkelerin cinsiyet eşitliğini azaltmaya yönelik politikalar geliştirerek kadınları ekonomik ve sosyal süreçlere daha fazla dahil etmeleri ve kadın girişimcileri destekleyerek ve kadın girişimciliğini teşvik eden uygulamaları hayata geçirerek insani gelişmeye katkı sağlayacakları düşünülmekte ve önerilmektedir.

KAYNAKÇA / BIBLIOGRAPHY

- Agénor, P.-R. (2017). "A Computable Overlapping Generations Model For Gender and Growth Policy Analysis", *Macroeconomic Dynamics*, 21/1, 11–54. <https://doi.org/10.1017/S136510051500036X>
- Byrne, J., Fattoum, S. and Diaz Garcia, M.C. (2019). "Role Models and Women Entrepreneurs: Entrepreneurial Superwoman Has Her Say", *Journal of Small Business Management*, 57/1, 154–184. <https://doi.org/10.1111/jsbm.12426>
- Brush, C. G., & Cooper, S. Y. (2012). "Female Entrepreneurship and Economic Development: An International Perspective", *Entrepreneurship & Regional Development*, 24/1-2, 1–6. <https://doi.org/10.1080/08985626.2012.637340>
- Cuervo, Á., Ribeiro, D., Roig, S. (2007). "Entrepreneurship: Concepts, Theory and Perspective", *Entrepreneurship* (Ed: Á. Cuervo, D. Ribeiro, S. Roig), Springer, Berlin, Heidelberg. https://doi.org/10.1007/978-3-540-48543-8_1.
- Dinc-Cavlak, O. (2021). "Application of Canonical Correlation Analysis To Gender Inequality and Economic Indicator", *Women Empowerment and Well-Being for Inclusive Economic Growth*, (Ed: S. Dixit ve S. Moid), IGI Global, Hershey, PA.
- Elborgh-Woytek, K., Newiak, M., Kochhar, K., Fabrizio, S., Kpodar, K. R., Wingender, P. Clements, B. J., Schwartz, G. (2013). "Women, Work, and the Economy: Macroeconomic Gains From Gender Equity", *International Monetary Fund*. Elde edilme tarihi: 5 Mayıs 2022, <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2013/sdn1310.pdf>
- European Commission. (2021). Equal Pay Factsheet. (5.5.2022). https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/aid_development_cooperation_fundamental_rights/equalpayday_factsheet.pdf
- Eurostat. (2018). Data Browser. (5.5.2022). <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/teqges01/default/table?lang=en>
- Farrukh, M., Alzubi, Y., Shahzad, I.A., Waheed, A. and Kanwal, N. (2018). "Entrepreneurial Intentions: The Role of Personality Traits In Perspective of Theory of Planned Behaviour", *Asia Pacific Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 12/3,399-414. <https://doi.org/10.1108/APJIE-01-2018-0004>
- Forsythe, N., Korzeniewicz, R. P., & Durrant, V. (2000). "Gender Inequalities and Economic Growth: A Longitudinal Evaluation", *Economic Development and Cultural Change*, 48/3, 573–617. <https://doi.org/10.1086/452611>
- GEDI. (2015). The 2015 Female Entrepreneurship Index. (7.5.2022). <http://thegedi.org/research/womens-entrepreneurship-index/>
- GEM. (2020/2021). Global Report. (7.5.2022). <https://www.gemconsortium.org/report>
- Halim, D. (2020, 5 Mart). Women Entrepreneurs Needed-stat!. *World Bank Blogs*. (04.05.2022). https://blogs.worldbank.org/open_data/women-entrepreneurs-needed-stat
- ILO. (1995/2022). ILO News. (5.5.2022). https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_008091/lang-en/index.htm.
- Jayachandran, S. (2015). "The Roots of Gender Inequality In Developing Countries", *Annual Review of Economics*, 7/1, 63–88. <https://doi.org/10.1146/annurev-economics-080614-115404>
- Kim, K. (1998). A Critical Review On Measuring Gender and Human Development. *Journal of Rural Development*, 21, 89-114. (07.05.2022). https://www.academia.edu/79045161/A_Critical_Review_on_Measurion_Gender_and_Human_Development.
- Lorber, J. (2010). *Gender Inequality Feminist Theories and Politics*, Oxford University Press, Oxford.
- Marlow, S. (2002). "Women and Self-Employment: A Part of or Apart From Theoretical Construct?", *The International Journal of Entrepreneurship and Innovation*, 3/2, 83–91. <https://doi.org/10.5367/00000002101299088>
- Miller, D. (1983). "The Correlates of Entrepreneurship In Three Types of Firms", *Management Science*, 29/7, 770–791. <https://doi.org/10.1287/mnsc.29.7.770>
- Minniti, M. (2010). "Female Entrepreneurship and Economic Activity", *The European Journal of Development Research*, 22/3, 294–312. <https://doi.org/10.1057/ejdr.2010.18>
- Morrison, A., Raju, D., and Sinha, N. (2007). "Gender Equality, Poverty and Economic Growth", *Policy Research Working Paper; No. 4349*. World Bank, Washington, DC. <https://doi.org/10.1596/1813-9450-4349>
- Neumeyer, X., Santos, S. C., Caetano, A., & Kalbfleisch, P. (2019). "Entrepreneurship Ecosystems and Women Entrepreneurs: A Social Capital and Network Approach", *Small Business Economics*, 53/2, 475-489. <https://doi.org/10.1007/s11187-018-9996-5>
- Revenge, A., & Shetty, S. (2012). "Empowering Women Is Smart Economics-Closing Gender Gaps Benefits Countries As A Whole, Not Just Women and Girls", *Finance and Development-English Edition*, 49/1, 40. Elde edilme tarihi: 5 Mayıs 2022,

<https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2012/03/pdf/revenga.pdf>

- Reynolds, P. D. (2005). "Understanding Business Creation: Serendipity and Scope In Two Decades of Business Creation Studies", *Small Business Economics*, 24/4, 359–364. <https://doi.org/10.1007/s11187-005-0692-x>
- Rodríguez, F.R., González-Sánchez, V.M., de los Ríos Sastre, S. (2012). "The Profile of The European Entrepreneur: Economics and Finance, A Gender Analysis", *Women's Entrepreneurship and Economics* (Ed: M. A., Galindo, D. Ribeiro), Springer, New York. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-1293-9_10
- Sagar, A. D., & Najam, A. (1998). "The Human Development Index: A Critical Review", *Ecological Economics*, 25/3, 249–264. [https://doi.org/10.1016/S0921-8009\(97\)00168-7](https://doi.org/10.1016/S0921-8009(97)00168-7)
- Sajjad, M., Kaleem, N., Chani, M. I., & Ahmed, M. (2020). "Worldwide Role of Women Entrepreneurs In Economic Development", *Asia Pacific Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 14/2, 151–160. <https://doi.org/10.1108/apjie-06-2019-0041>
- Shabana, A. K., Vashistha, N., & Siddique, R. A. (2017). "Women Empowerment Through Entrepreneurship For Their Holistic Development", *Asian Journal of Research in Business Economics and Management*, 7/2, 1-17. <https://doi.org/10.5958/2249-7307.2017.00005.6>
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics*, 6. Baskı, Allyn and Bacon, Boston.
- The World Bank. (2019-2020). Gender Data Portal. (5.5.2022). <https://genderdata.worldbank.org/>
- UN. (1995). Report of the Fourth World Conference on Women. (7.5.2022). <https://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/pdf/Beijing%20full%20report%20E.pdf>.
- UNDP. (2015). Sustainable Development Goals. (5.5.2022). <https://www.undp.org/sustainable-development-goals>.
- UNDP. (2020). Human Development Report 2020. (5.5.2022). <https://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2020.pdf>.
- UN Women. (2017). News and Stories: In Focus. (7.5.2022). <https://www.unwomen.org/en/news/in-focus/csw61/equal-pay>.
- Vinay, D. and Singh, D. (2015), "Status and Scope of Women Entrepreneurship", *Universal Journal of Management*, 3/2, 43-51. <https://doi.org/10.13189/ujm.2015.030201>
- Zanjirchi, S. M., Jalilian, N., & Shahmohamadi Mehrjardi, M. (2019). "Open Innovation: From Technology Exploitation To Creation of Superior Performance", *Asia Pacific Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 13/3, 326–340. <https://doi.org/10.1108/apjie-02-2019-0005>
- Zhang, J., Zhang, J., & Li, T. (1999). "Gender Bias and Economic Development In An Endogenous Growth Model", *Journal of Development Economics*, 59/2, 497–525. [https://doi.org/10.1016/S0304-3878\(99\)00022-X](https://doi.org/10.1016/S0304-3878(99)00022-X)

EK BİLGİLER / APPENDIX

2015 Yılı Kadın Girişimciliği Endeksi Sıralaması ve Değerleri

Sıra	Ülke	Değer	Sıra	Ülke	Değer	Sıra	Ülke	Değer
1	ABD	82,9	27	Birleşik Arap Emirlikleri	52,6	53	Botsvana	36,4
2	Avustralya	74,8	28	İspanya	52,5	54	Kosta Rika	36,1
3	İngiltere	70,6	29	Kolombiya	52,0	55	Arjantin	35,7
4	Danimarka	69,7	30	İtalya	51,4	56	Rusya	35,6
5	Hollanda	69,3	31	Hırvatistan	49,9	57	Nijerya	32,8
6	Fransa	68,8	32	Portekiz	49,8	58	Ekvador	32,3
7	İzlanda	68,0	33	Romanya	49,4	59	Bosna Hersek	31,6
8	İsveç	66,7	34	İsrail	47,6	60	Brezilya	31,1
9	Finlandiya	66,4	35	Uruguay	44,5	61	Tunus	30,7
10	Norveç	66,3	36	Güney Afrika	44,2	62	El Salvador	29,9
11	İrlanda	64,3	37	Karadağ	43,7	63	Bolivya	29,7
12	İsviçre	63,7	38	Peru	43,6	64	Zambiya	29,1
13	Belçika	63,6	39	Barbados	43,4	65	Venezuela	29,0
14	Almanya	63,6	40	Yunanistan	43,0	66	Mısır	27,7
15	Şile	63,5	41	Meksika	42,8	67	Cezayir	27,4
16	Singapur	59,8	42	Makedonya	41,2	68	Angola	26,0
17	Çekya	59,1	43	Kore	40,1	69	Gana	25,8
18	Litvanya	58,5	44	Japonya	40,0	70	Hindistan	25,3
19	Polonya	57,7	45	Türkiye	39,3	71	Guatemala	23,2
20	Letonya	56,6	46	Malezya	39,2	72	Etiyopya	20,9
21	Slovenya	55,9	47	Jamaika	38,6	73	İran	20,6
22	Estonya	55,4	48	Çin	38,3	74	Uganda	18,4
23	Avusturya	54,9	49	Suudi Arabistan	37,0	75	Bangladeş	17,9
24	Slovakya	54,8	50	Panama	36,9	76	Malavi	15,5
25	Macaristan	53,7	51	Trinidad & Tobago	36,9	77	Pakistan	15,2
26	Tayvan	53,4	52	Tayland	36,6			

EK 1: 2015 Yılı Kadın Girişimciliği Endeksi Sıralaması ve Değerleri

Mustafa SOBA

Doç. Dr. / Danışman

Uşak Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
mustafa.soba@usak.edu.tr

Aliye KARATAŞ

Memur / Yüksek Lisans Öğrencisi

Uşak Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
aliyekaratas5864@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-9008-6474>

<https://orcid.org/0000-0002-3159-9031>

Türkiye’de 2001-2021 Yılları Arasında Altı Sigma Alanında Yazılan Lisansüstü Tezlerinin Değerlendirilmesi

*Evaluation of Postgraduate Theses
Written in the Field of Six Sigma
Between 2001-2021 in Turkey*

Makale Kategorisi (Araştırma Makalesi / Research Article)

Geliş Tarihi / The Date of Received: 21.06.2022

Kabul Tarihi / The Date of Accepted: 27.07.2022

Yayın Tarihi / The Date of Published: 28.07.2022

Atıf / Citation

Soba M. & Karataş A. (2022). Türkiye’de 2001-2021 Yılları Arasında Altı Sigma Alanında Yazılan Lisansüstü Tezlerinin Değerlendirilmesi, Yeni Fikir Dergisi, 14 (28), 11-18

Soba M. & Karataş A. (2022). Evaluation of Postgraduate Theses Written in the Field of Six Sigma Between 2001-2021 in Turkey, The Journal of Yeni Fikir, 14 (28), 11-18

Bu makalede intihal programıyla benzerlik raporu alınmıştır.
In this article, a similarity report with the plagiarism program was received.

Türkiye’de 2001-2021 Yılları Arasında Altı Sigma Alanında Yazılan Lisansüstü Tezlerinin Değerlendirilmesi*

Öz

Dünyada Altı Sigma’yı ilk uygulayan ve kullanan Motorola şirketi olmuştur. Şirketlerin doğal amacı kar elde etmektir. 1980’li yıllarda ortaya çıkan Altı Sigma kavramı yönetim felsefesi olarak benimsenmiştir. Sanayi işletmelerinde nihai amaç, karşılaşılan hata sayısını sifıra veya en aza indirmektir. Hataların en aza indirgenmesi sonucu gereksiz malzeme kullanımı, israf ve fireler azalacaktır, enerji ile zaman kayıpları önlenecektir. İşletmede üretimin hatasız yapılması ile beraber üretim, enerji, satış ve insan kaynakları planlanması kolayca yapılabilecektir. Altı Sigma’nın en çok özel sektör tarafından tercih edilmiş olması kamu kurumundaki durumu üzerine merak uyandırmıştır. Altı Sigma’da, verimliliği, kaliteyi ve dolayısıyla müşteri memnuniyetini artırma hedefi vardır. Kısa geri ödeme süreleri ve yüksek yatırım getirisi elde etme beklentisi de Altı Sigma’nın hedefleri arasındadır. Geçmiş yıllarda hizmet sektöründe kalitenin kolayca ölçülemeyeceği gibi yanlış bir düşünce vardı. Ama günümüzde anlaşılmaktadır ki hizmet sektöründeki süreçlerin ölçüm için uygun olduğu bir kabulü vardır. Türkiye’de Altı Sigma alanında yapılan çalışmaların nitel araştırması yapılması hedeflenmiştir. Bu kapsamda 2001-2021 yılları arasında yazılan 206 adet tezin türü, Üniversite, Enstitü, Ana Bilim Dalı, yazım dili, konular ve erişebilirlik durumu gibi çeşitli değişkenler ele alınarak analiz yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Altı Sigma, Kamu Kurumu, Lisansüstü Tez

*Evaluation of Postgraduate Theses Written in the Field of Six Sigma Between 2001-2021 in Turkey***

Abstract

Motorola is the first company in the world to implement and use Six Sigma. The purpose of companies is to make a profit. For this reason, Six Sigma, which appeared in the 1980s, has been adopted as a management philosophy. The aim is to reduce the number of errors encountered to zero. As a result of reducing the errors to zero, unnecessary material usage, waste and wastage are reduced, energy and time losses are prevented. Error-free production will enable easy planning of production, sales and human resources. The fact that Six Sigma was mostly preferred by the private sector aroused curiosity about its status in public institutions. Six Sigma aims to increase efficiency, quality and therefore customer satisfaction. Short payback periods and the expectation of high return on investment are also among the goals of Six Sigma. In the past years, there was a misconception that quality cannot be easily measured in the service industry. But it is now understood that there is a recognition that processes in the service industry are suitable for measurement. It is aimed to conduct a qualitative research of the studies conducted in the field of Six Sigma in Turkey. In this context, 206 theses prepared between 2001-2021 were analyzed with various variables such as the type, University, Institute, Department, language of writing, topics and accessibility.

Keywords: Six Sigma, Public Institution, Graduate Thesis

* Bu çalışma, 2022 Eylül’ünde tamamlanması planlanan yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

** This study was derived from the master’s thesis, which is planned to be completed in September,2022.

1. GİRİŞ

Altı Sigma, genellikle işletmelerde hataların en aza indirilmesi için kullanılmak istenen bir yöntemdir. Altı Sigma'nın işletmelerdeki tanımı, müşteri odaklı çalışarak memnuniyetin artırılması ve bununla bağlantılı olarak işletmenin kar oranını ve rekabet avantajlarını arttıran kültür değişimidir. Herkesin kabulüdür ki işletmelerin amacı tatmin edici bir şekilde kar elde etmektir. Bu nedenle hataları minimize ederek kar oranını arttırmak her işletmenin vizyonu arasındadır. İlk olarak hataların nedenleri bulunmalı, sonrasında uygun çözüm yolları oluşturulmalıdır. Çok hızlı bir şekilde küreselleşen günümüz dünyasında ekonomi sınırlar da giderek kaybolmaya başlamıştır. Günümüzde şirketler de dünya koşulları içerisinde maliyetlerini minimize etmeye ve karlarını maksimize etmeye çalışmaktadır. Ayrıca müşteri odaklı çalışmaya devam edip, müşteri memnuniyetini de en üst düzeyde tutmak işletmelerin hedefleridir. Altı Sigma, özel sektörde daha çok tercih edilmeye başlanmış ve bunun uygulanması sonucu karlılık, etkililik, etkinlik ve verimlilik seviyesi artmıştır. Ancak kamu sektöründe Altı Sigma uygulaması özel sektördeki kadar yaygın değildir. Bu çalışmadaki amaç; Altı Sigma'nın kamu alanında ne kadar bir yere ve öneme sahip olduğunu ortaya koymaktır. Çalışmada Altı Sigma alanında yazılan tezlerin değişik açılardan sınıflandırılması yapılarak akademik camia açısından hangi sorunların var olduğu ve çözüm noktasında nasıl bir yol izlendiği konusunda çıkarımlarda bulunulması hedeflenmiştir.

2. ALTI SİGMA

Altı Sigma'nın tarihi Motorola ile başlar. Geçmişte bakıldığında 1980'li yıllarda Motorola, 1990'lı yılların başında Allied Signal, 1990'lı yılların ortasında General Electric Altı Sigma'yı kullanan şirketler olmuştur. Ceo Bab Galvin, tüm süreçlerde değişimi yönetmeye başladı ve Altı Sigmayı yönetim felsefesi olarak benimsemiştir. Bab Galvin, General Electric şirketinden ayrılıp Allied Signal holding yönetimini devralmış ve yaptığı çalışmalarla beraber birkaç ay içinde Altı Sigma'yı benimsemesine neden olmuş, bu sayede milyonlarca dolar tasarruf edilmişti, işçi ve küçülmeye gitmeden maliyetler azalmıştı. General Electric de bu hızlı değişim durumunu fark etti ve bu yolda bir takım radikal kararlar alarak 1995 yılının sonunda Altı Sigma'yı yönetim felsefesi olarak benimsedi (Eckes, 2005).

İş başarısını elde etmek, sürdürmek ve maksimize etmek için uygulanan ve kapsamlı bir sistem olan Altı Sigma, müşteri ihtiyaçların anlaşılması, disiplinli kullanım, gerçek veriler, istatistiksel analiz, iş süreçlerini yönetme, iyileştirme ve yeniden icat etmeye özen gösterme olarak tanımlanmaktadır. Altı Sigma'nın kökenleri W. Edwards Deming ve Josep gibi düşünürlerin öğretilerinde de yer alır (Pande vd., 2007:11).

Altı Sigma standart sapmayı gösteren istatistiksel ölçü birimidir. Birçok tanımının yanında genel olarak bir

tanımla ifade edilecek olursa "İşletmelerde hataları ortadan kaldırmak amacıyla geliştirilen kalite yönetim sistemidir." Altı Sigma, süreçlerin sürekli iyileştirilmesiyle mükemmel kaliteye ulaşmayı sağlayan kalite yönetim modelini oluşturmaktadır. Altı Sigma yönetim düşüncesinde amaç, hataları sifra indirgeyerek ve hatayı oluşturan kaynağı bulup iyileştirme çalışması yaparak kaliteyi yükseltmektir. Sigma düzeyi arttıkça kalite düzeyi de artar. İşletme, kalite odaklı yönetim felsefesini benimser (Tekin, 2008).

Altı Sigma yaklaşımı üretim sektöründe kullanılacak bir yöntem özelliği gösterse de hizmet ve yönetim sektöründe de kolayca uygulanabileceği görülmektedir (Çetin, 2007:11).

Kamu sektöründe Altı Sigma uygulamalarında karşılaşılan güçlüklerin en belirgin özelliği, insan kaynağını içeren uygulamalarıdır. İstikrar ve iş güvenliği endişeleri de belirgin olan diğer unsurlardır (Maleyeff, 2007: 17).

Altı Sigma çalışmalarında kullanılan bilgiler sayısal değerler ve ortaya çıkan sonuçlar istatistiksel verilerle ifade edilir. İstatistiksel veriler Altı Sigma'nın hangi sıklıkta hatanın olduğunu gösterir. Bir tablo ile gösterilecek olursa;

Sigma Düzeyleri	Milyonda Hata Oranları	Başarı Oranı %
6 σ	3,4	99,99966
5 σ	233	99,98
4 σ	6210	99,4
3 σ	66807	93,3
2 σ	308537	69,2
1 σ	690000	30,9

Kaynak : (Çalışkan, 2006, s. 66 & Pande vd., 2003, akt. Evren 2006, s.11)

Tablo 1: Sigma Düzeylerinde Başarı ve Hata Oranları

Bu tablo ile sigma düzeyleri arttıkça hata oranının azaldığı görülmektedir. Bu nedenle sigma düzeylerini yüksek tutmak hata oranının düşük olmasına sebep olur. Kaliteli ürün ve sıfır hata ile sigma seviyesini yüksek tutmak kar oranını da artıracaktır ve böylece İşletmelerde verimlilik, etkinlik seviyesi de artacaktır. Altı Sigma'nın Kamu alanında kullanılmasıyla kişi veya teknik açıdan hataların azalmasına ya da anılan sebeplerden dolayı hataya maruz kalan kişilerin geri dönütleri olmaması anlamında yorumlanabilir.

2.1. Altı Sigma'nın Amacı ve Kapsamı

Altı Sigma'nın amacı, israfı ve verimsizliği önleyerek kaliteyi müşterinin beklentisine sunup tüketici sadakatini artırarak, ürün tasarımında formları geliştirerek deformeleri, süreç değişikliğini ve işletmede

gideri azaltmaktır. Böylece tüketici sadakati ile faydaları genişletmek için iş odaklı, çok boyutlu organize bir yaklaşım elde edilecektir (Atalay, 2017: 9).

Türkiye’de 2001-2021 yılları arasında Altı Sigma alanında yazılan tezlerin literatür taraması yapılarak; tezlerin türü, Üniversite, Enstitü, Ana Bilim Dalı, yazım dili, konular ve erişilebilirlik durumu hakkındaki yazılan tezler gruplandırma yapılmıştır. Bu veriler ulaşıırken YÖK tez veri tabanı kullanılarak “Altı Sigma” anahtar kelimesi ile tarama yapılmıştır. 2022 Nisan ayı itibariyle 206 adet tez yazılmış olup, Türkiye’de Altı Sigma alanında yazılan tezler incelenmiştir.

Altı Sigma’nın amaçları şunlardır (Evren, 2006: 92):

- Müşteri tatmininin artırılması,
- Hata oranının azaltılarak, çıktının iyileştirilmesi,
- Süreç yeteneğinin geliştirilerek iş veriminin yükseltilmesi,
- Tutarlı ölçüm yönteminin geliştirilmesi,
- Rekabet gücünün artırılması,
- Garanti giderlerinin azaltılması olarak özetlenebilir.

2.2. Altı Sigma’nın Faydaları

Altı Sigma’nın faydaları, kaliteli mal ve hizmet üretmek için süreçlerin değerlendirilmesi, ölçülmesi ve ölçüm sonucuna göre zayıf olanların saptanması ve iyileştirilmesi imkânı verir. Yapısı gereği en tepe yöneticiden tüm çalışanlara kadar katılımın sağlanması iş verimliliğinin artmasına sebep olur (Çabuk ve Karayılmazlar 2010: 99).

Atmaca ve Girenes, (2009) Altı Sigma’nın faydalarını şöyle sıralamıştır.

- Hislerle değil, verilerle karar vermeyi öngörür.
- Çıktıları izlemek yerine girdilere odaklanır. Girdileri kontrol altına alarak çıktılara hükmetmeyi amaçlar.
- Sistemattir, her adım bir sonrakine ışık tutar.
- Problemleri istatistiksel problemlere çevirir ve çözer. Girdi ve çıktılar, veri tabanlı olarak incelenir ve değerlendirilir.
- İyileştirmeler sürecin başlangıç yeteneğiyle karşılaştırarak projenin başarısı net bir şekilde ortaya koyulur.
- Net bir kontrol planı ile süreçlerdeki iyileşmelerin sürekliliği sağlanır.
- Sonuçları finansal göstergelerle birleştirir ve finansal etkisi hesaplanarak parasal olarak ifade edilir.

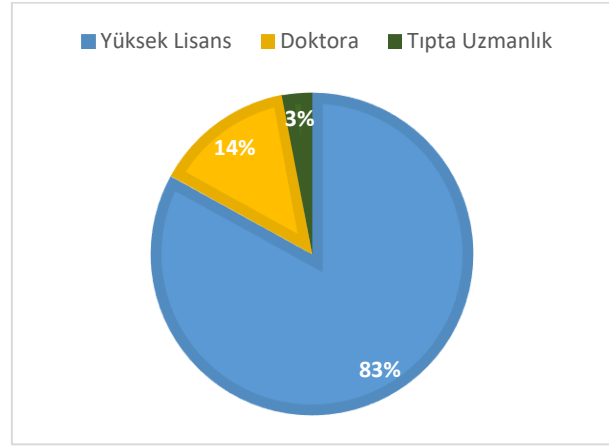
Altı Sigma’nın faydaları işletmeye bir kazanım olarak yansımaktadır. Bu nedenle işletmeler yönetim felsefesi olarak kabul etmektedir.

3. YÖNTEM

Altı Sigma alanında yazılan tezler, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi veri tabanından ulaşılarak elde edilmiş olup bazı tezlerin erişimdeki sınırlılıkları nedeniyle tez künyeleri incelenmiştir. Ayrıca tezlere çeşitli gruplardan bakılmasına rağmen araştırma kelimesi “Altı Sigma” olarak belirlenmiş başka kelime ile arama çalışması yapılmamıştır.

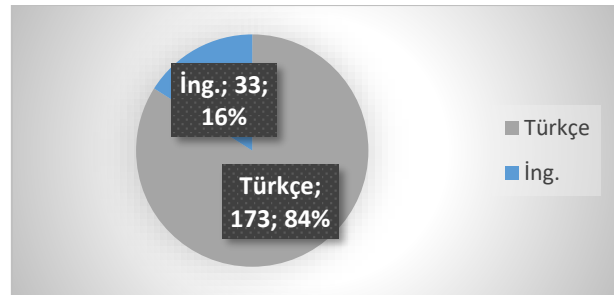
4. BULGULAR

Türkiye’de Altı Sigma alanında yazılan tezlerin sınıflandırılmaları yapılmış, çalışmalar şekiller veya grafiklerle desteklenmeye çalışılmıştır. Şekil ve grafikler yazar tarafından hazırlanmıştır. Türkiye’de Altı Sigma alanında yazılan tezlerin türü 2001-2021 yılları bakımından incelenmiş olup oluşturulan şekil grafiği aşağıda gösterilmiştir.

Şekil 1. Türkiye’de Altı Sigma Alanında Yazılan Tezlerin Düzeyi

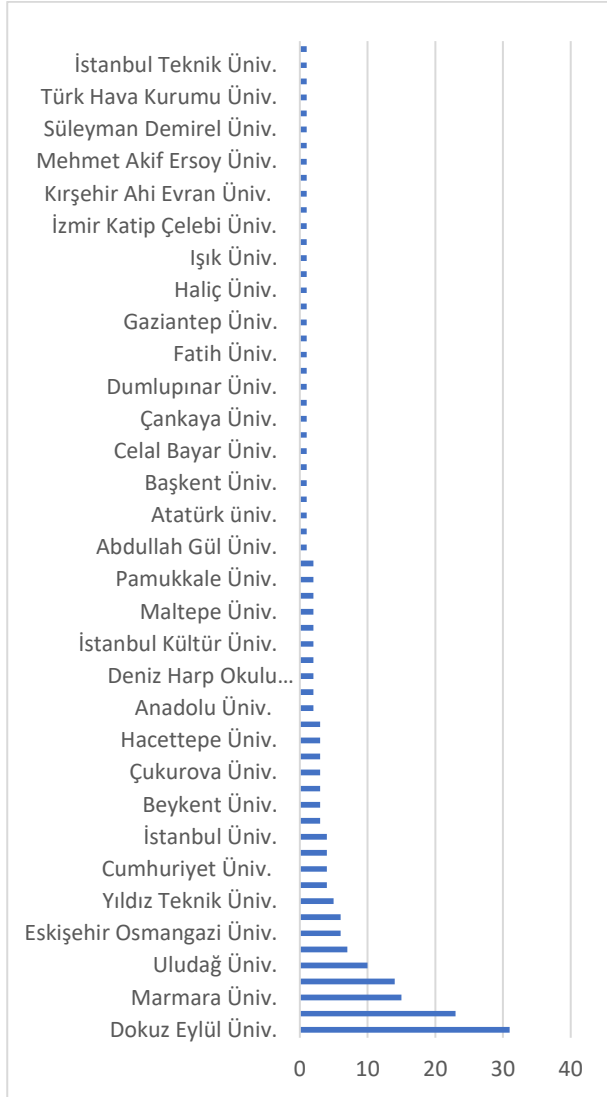
Şekil 1’de görüleceği üzere Altı Sigma alanında yazılan tezlerin türünün büyük çoğunluğunu yüksek lisans oluşturmaktadır. 206 tane yazılan tezlerden 171 adeti (%83) Yüksek Lisans, 29 adeti (%14) Doktora tezini, 6 adeti (%3) Tıpta Uzmanlık alanında yazıldığı görülmektedir. Tıpta uzmanlık alanında yazılan tezlerin tümü biyokimya alanında yazılmıştır. Yüksek lisans ve doktora tezlerinde çeşitlilik göstermektedir.

Şekil 2. Türkiye’de Altı Sigma Alanında Yazılan Tezlerin Yazım Dili

Şekil 2’de görüleceği üzere Altı Sigma alanında yazılan tezlerin büyük çoğunluğu Türkçe dili kullanılarak yazılmıştır. 206 tane tezin 173 tanesi (%83)

Türkçe, 33 tanesi (%16) İngilizce dili kullanılarak yazılmıştır. 171 Yüksek lisans tezinin 27'si ve 29 doktora tezinin 6'sı İngilizce dilini kullanmıştır. Tıpta uzmanlık tezlerinin tamamı Türkçe dili kullanılarak hazırlanmıştır.

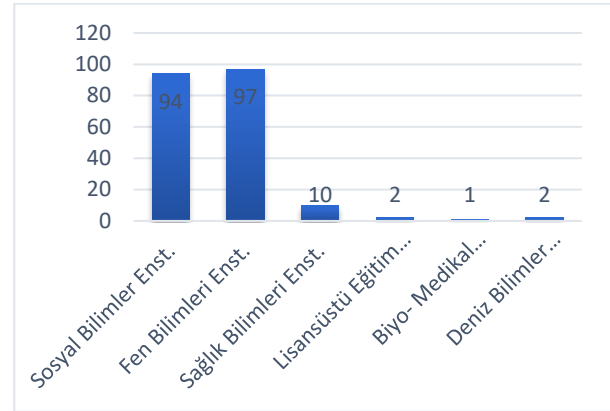

Şekil 3. Türkiye'de Altı Sigma Alanında Yazılan Tezlerin Üniversite Dağılımı

Şekil 3'te Türkiye'de Altı Sigma alanında yazılan tezlerin Üniversite dağılımları gösterilmektedir. Şekilde gösterilen Üniversitelerde toplamda 62 Üniversite tarafından çalışma yapılmıştır. Bu konu üzerinde en fazla çalışmayı 31 çalışma ile Dokuz Eylül Üniversitesi, 23 çalışma ile İstanbul Teknik Üniversitesi, 15 çalışma ile Marmara Üniversitesi, 14 çalışma ile Gazi Üniversitesi, 10 çalışma ile Uludağ Üniversitesi akabinde 7 çalışma ile Kocaeli Üniversitesi takip etmektedir. Bu çalışmalar Üniversitelerin 2001-2021 yılları arasında Altı Sigma alanında yazılan tezleri kapsamaktadır.

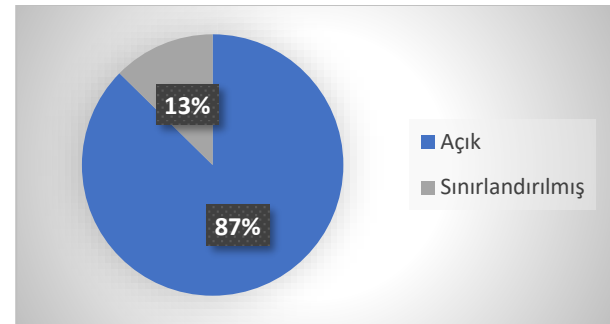
Günümüzde Türkiye'de 208 Üniversite bulunmaktadır. Bunlar Devlet ve Vakıf Üniversiteleri ile Vakıf Meslek Yüksekokullarıdır. Vakıf Meslek Yüksekokulları, meslek edindirmeye yönelik oluşu nedeniyle Lisansüstü eğitim vermemektedirler. (<https://www.yok.gov.tr/universiteler/universitelerimiz>,

27.05.2022). Bu nedenle 204 Üniversite üzerinden değerlendirilecek olursa; Altı Sigma alanında 62 Üniversite tarafından çalışma yapılmıştır. Bu durum tüm Üniversitelere oranlandığında %30'luk bir kısmın çalışma yaptığı görülmektedir. Geride kalan 142 Üniversite ise bu konu üzerine çalışma yapmamıştır. Üniversitelerin bu konu hakkında çalışmalarının azlığı göze çarpan ilk durumdur. Altı Sigma üretim ve hizmet dallarında geniş bir uygulama alanına sahiptir. Üretim alanındaki çeşitlilik düşünülecek olursa çok geniş bir alanda uygulama yapılabilirliği söz konusudur. Yazılan tezlerin çalışmaları incelendiğinde karşımıza otomotiv, beyaz eşya, tekstil, montaj, kimya, lojistik, gıda, bankacılık gibi daha birçok çeşitli sektörler çıkmaktadır.

Şekil 4. Türkiye'de Altı Sigma Alanında Yazılan Tezlerin Enstitü Dağılımı

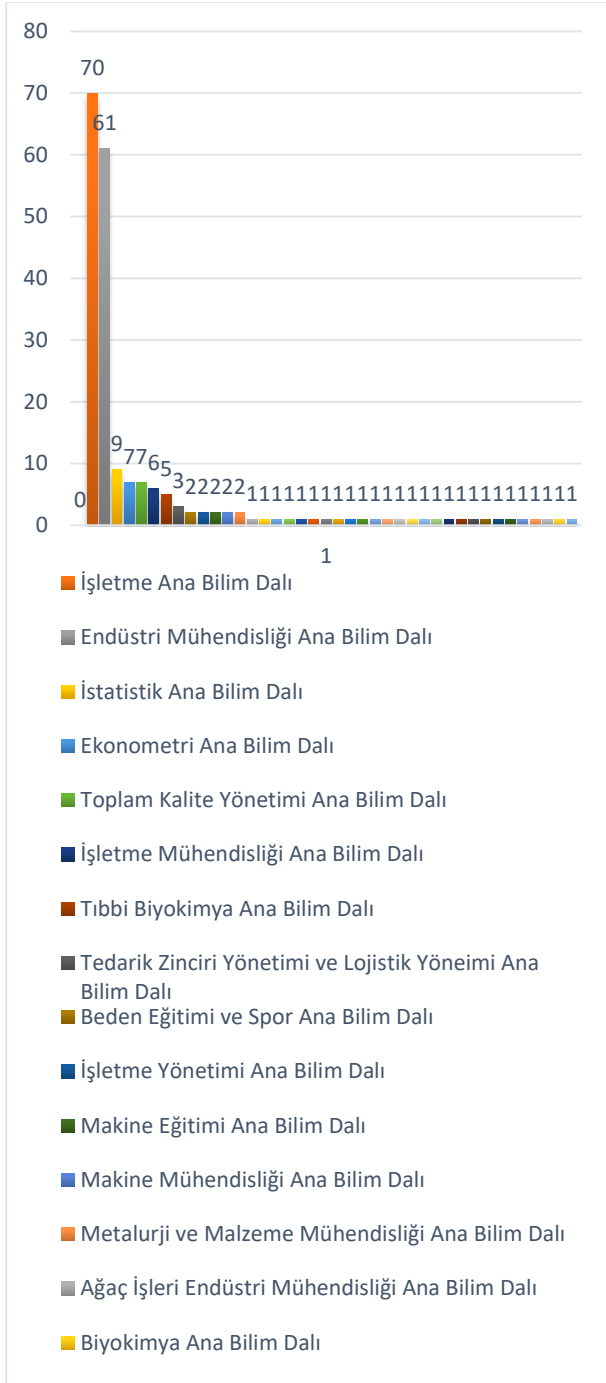
Şekil 4'te görülen tabloda en fazla 97 çalışma ile Fen Bilimleri Enstitüsü görülmektedir. Bazı Üniversiteler Enstitülerini tek bir çatı altında toplayarak Lisansüstü Eğitim Enstitüsü oluşturmuşlardır. Bu nedenle tabloda 2 çalışma yaptığı görülen Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nün çalışmaları da Fen Bilimleri Enstitüsünü kapsamaktadır. Bu durumda 97 olan çalışma aslında 99 olarak kabul etmek daha doğru olacaktır. Fen Bilimleri Enstitüsünü 94 çalışma ile Sosyal Bilimler Enstitüsü takip etmektedir. Grafikten çıkarım yapılacak olursa; Altı Sigma hakkında Sosyal ve Fen Bilimleri alanında daha çok çalışmanın yapıldığı görülmektedir.

Şekil 5. Türkiye'de Altı Sigma Alanında Yazılan Tezlerin Erişebilirlik Durumu

Şekil 5'te görüleceği üzere 2001-2021 yılları arasında Türkiye'de yazılan Altı Sigma tezlerinin 206 tanesinin 180 tanesi erişilebilirlik durumu açıktır. 26 tane tezin ise durumu sınırlandırılmıştır. Erişebilirlik durumunun açık

oluşu literatür taraması yapılabilirliğinde kolaylık sağlayacaktır.

Şekil 6. Türkiye’de Altı Sigma Alanında Yazılan Tezlerin Ana Bilim Dalı

Şekil 6’da görüleceği üzere en fazla çalışmanın yapıldığı ana bilim dalı; İşletme Ana Bilim Dalıdır. Onu takip eden ise Endüstri Mühendisliği Ana Bilim Dalı olarak görülmektedir. Bu iki ana bilim dalı arasında sadece 9 fark bulunmaktadır. Diğer ana bilim dallarında çok az sayıda çalışma yapıldığı görülmektedir.

Son olarak Türkiye’de Altı Sigma alanında yazılan tezlerin konu dağılımı hakkında şekil 7 ek bilgiler kısmından ulaşabilirsiniz.

Şekil 7’de görüleceği üzere Endüstri ve Endüstri Mühendisliği ile İşletme konuları aynı sayıda çalışma gerçekleştirildiği görülmektedir. Endüstri ve Endüstri Mühendisliği konularının çoğunluğunu Fen Bilimleri Enstitüsü oluşturmaktadır. İşletme konularının çoğunluğunu ise Sosyal Bilimler Enstitüsü oluşturmaktadır.

5. SONUÇ

Araştırmaya genel bir perspektiften bakılacak olursa; Altı Sigma konusunda yazılan tezler, üretim ve hizmet sektöründe çalışmaların olduğunu göstermektedir. 20 yıllık bir geçmişe bakıldığında en fazla çalışma 2006 yılında yapıldığı, 2001 yılında ise en az çalışma yapıldığı görülmüştür. Yıllara göre dağılıma bakıldığında en az çalışmanın yapıldığı yılda bile birden fazla tez yazıldığı görülmüştür. Ancak çalışmalar sadece 62 Üniversite tarafından yapılmıştır. Günümüzde Türkiye’de 208 Üniversite bulunmaktadır. Devlet ve Vakıf Üniversitelerinin yanında Vakıf Meslek Yüksekokulları eğitim öğretim göstermektedir. Meslek Yüksekokulları meslek edindirmeye yönelik olduğu için Lisansüstü eğitim öğretim bulunmamaktadır. Bu durum düşünülerek 204 Üniversite ile oranladığımızda %30’luk kısmın çalışma yaptığı görülmektedir. Çalışmaların %87 si Türkçe dili ile hazırlanmış ve erişime açık olarak sunulmuştur. Çalışmaların çoğu İşletme ile Endüstri ve Endüstri Mühendisliği konu alanında yazılmıştır. Üretim ve Hizmet sektöründe arz edilen bir ürün ya da hizmetin kalitesinden ödün vermemesi için hataların sıfırlanması veya en aza indirgenmiş olması gerekmektedir. Bu yüzden Altı Sigma kavramının işlenmesi İşletme Bölümü veya Endüstri Mühendisliği konu alanlarında sayısal olarak artan bir sayıda tez olarak yazılması beklenmektedir.

Tezlerin düzeylerine bakıldığında en fazla çalışma yüksek lisans alanında yapılmıştır. Özel sektör kapsamında yapılmış çalışmaların çoğu üretim ve hizmet alanına yöneliktir. Tez çalışmalarında sektör olarak otomotiv, mekanik, beyaz eşya, boru sanayi, motor sanayi, tekstil, üretim ve pazarlama gibi daha birçok alana değinilmiştir. Hizmet sektöründe banka, turizm, sigortacılık; sağlık alanında biyokimya, klinik biyokimya, laboratuvar gibi alanlarda çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmaların çoğu özel sektör alanında yapıldığı görülmektedir. Covid 19 pandemi süreci sonrasında özellikle sağlık, bankacılık ve turizm sektörlerinde Altı Sigma yönetim felsefesinin uygulanması gerekliliği çok daha iyi anlaşılmaktadır.

Altı Sigma ile ilgili yazılan tezlere bakıldığında kamu sektöründe yapılan çalışmalar özel sektöre oranla çok az bulunmaktadır. Buradan anlaşılmaktadır ki kamu alanına yönelik özgün çalışmalar ortaya çıkarmak, kamudaki kaliteyi arttırabilir. Bu nedenle akademik çevre, kamu sektöründe yaşanan hataların Altı Sigma düzeyine uygulanabilirliği alanında daha kapsamlı çalışmalar ortaya çıkarabilir.

KAYNAKÇA / BIBLIOGRAPHY

- Atalay, M. C. (2017). A study about process improvement with six sigma methodology in customer support department (Master's thesis, Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Atmaca, E., & Girenes, S. Ş. (2009). Literatür Araştırması: Altı Sigma Metodolojisi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14(3), 111-126.
- Çabuk, Y. & Karayılmazlar, S. (2010). ALTI SİGMA YAKLAŞIMI . Bartın Orman Fakültesi Dergisi , 12 (17) , 93-99 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/barofd/issue/3397/46796>
- Çalışkan, G. (2006). Altı Sigma ve Toplam Kalite Yönetimi. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 5(17), 60-75.
- Çetin, E. (2007). Altı Sigma ve Yönetimde Bir Uygulama (Doctoral Dissertation, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü). <https://polen.itu.edu.tr/handle/11527/5863>.
- Eckes, G. (2005). Herkes İçin Altı Sigma. İstanbul: MediaCat Kitapları Yayınları.,
- Evren, E. (2006). Altı sigma metodolojisi ve bir işletmede örnek uygulama. (Yüksek Lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul). Erişim adresi <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Maleyeff, J., & Campus, H. (2007). Improving service delivery in government with lean six sigma (pp. 1-45). Washington, DC: IBM Center for the Business of Government.
- Pande, P. S., Neuman, R. P., & Cavanagh, R. R. (2007). The six sigma way. In Das Summa Summarum des Management (pp. 299-308). Gabler.
- Tekin, M. (2008). Altı Sigma. Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.

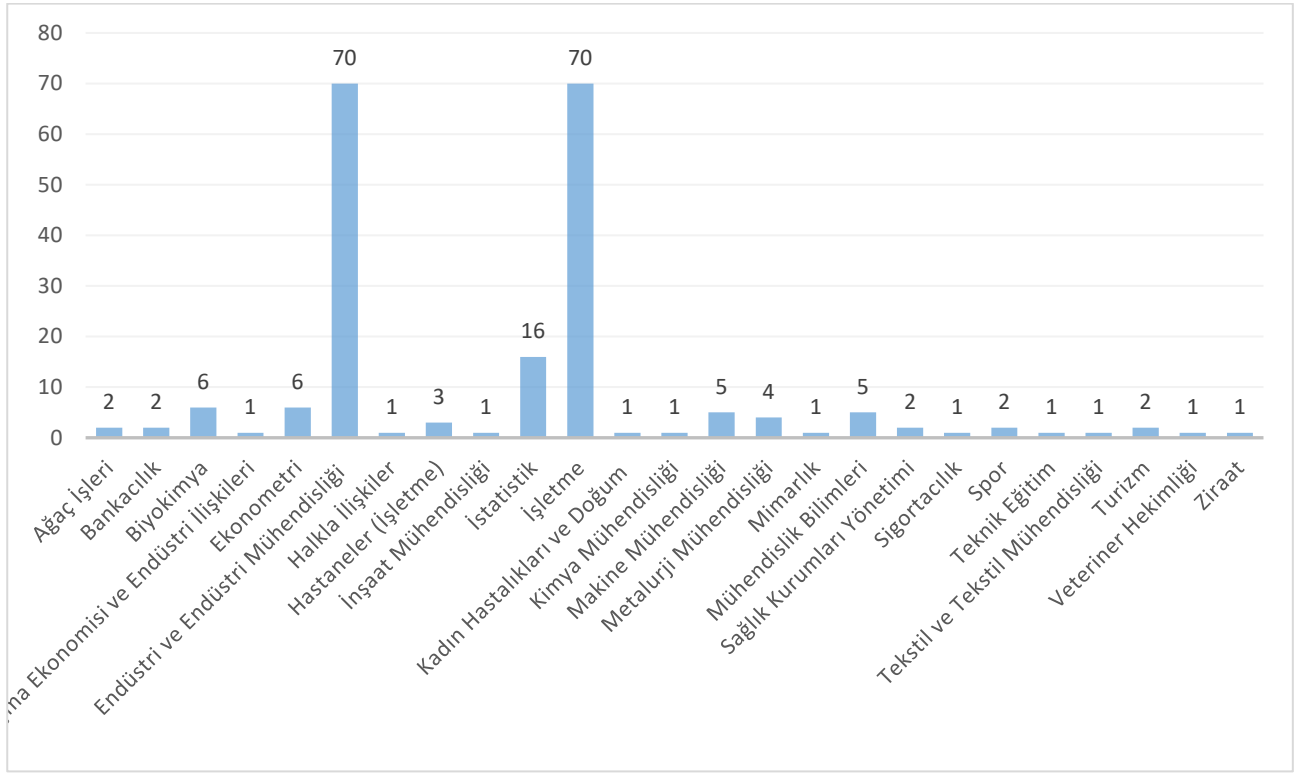
İnternet Kaynakları

<https://www.yok.gov.tr/universiteler/universitelerimiz>,
Erişim Tarihi : 27.05.2022

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

EK BİLGİLER / APPENDIX

EK-1

EK 2: Şekil 7. Türkiye’de Altı Sigma Alanında Yazılan Tezlerin Konu Dağılımı

Nazan Özdemir-Öztürk
Dr.
Denizli
nazan.oezdemir@live.com

<https://orcid.org/0000-0002-8156-4451>

Türkiye Otomotiv Sektörünün Beş Güç Modeli ile Değerlendirilmesi

Evaluation of Turkish Automotive Industry by Five Forces Model

Makale Kategorisi (İnceleme Makalesi / Review Article)

Geliş Tarihi / The Date of Received: 25.06.2022

Kabul Tarihi / The Date of Accepted: 19.07.2022

Yayın Tarihi / The Date of Published: 28.07.2022

Atıf / Citation

Özdemir -Öztürk N. (2022). Türkiye Otomotiv Sektörünün Beş Güç Modeli ile Değerlendirilmesi, Yeni Fikir Dergisi, 14 (28), 19-27

Özdemir -Öztürk N. (2022). Evaluation of Turkish Automotive Industry by Five Forces Model, The Journal of Yeni Fikir, 14 (28), 19-27

Bu makalede intihal programıyla benzerlik raporu alınmıştır.
In this article, a similarity report with the plagiarism program was received.

Türkiye Otomotiv Sektörünün Beş Güç Modeli ile Değerlendirilmesi

Öz

Günümüz teknoloji çağı ile birlikte birçok yeniliğin farklı alanlarda tecrübe edildiği sektörlerin başında otomotiv sektörü yer almaktadır. Bu tecrübeler sadece otomotiv sektörüyle kalmayıp sektörle bağlantılı diğer tedarikçileri ve anabileşen sağlayıcıları da etkilemektedir (çevreci araçlar, akıllı ulaşım sistemleri, elektro-mobilite, vb.). Bu nedenle, Türk otomotiv sektörünün, küresel pazardaki konumunu koruması ve geliştirmesi için yeni trendleri, yasal düzenlemeleri yakından takip etmesi ve proaktif tutum sergileyerek rekabet avantajı sağlayıp gelecek planlamalarını geç kalmadan yapması oldukça önemlidir.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'deki otomotiv sektörünün rekabet yapısını Porter'ın Beş Güç Modeli aracılığı ile analiz ederek genel bir değerlendirme sunmaktır. Yapılan analiz sonucunda ikame ürünlerin tehdidinin düşük olduğu, fakat yeni pazara girişlerin tehdit seviyesinin ve var olan firmalar arası rekabetin yüksek olduğu söylenebilir. Ancak, tedarikçilerin ve alıcıların gücü orta seviyede bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Otomotiv sektörü, Rekabet analizi, Beş Güç Modeli

Evaluation of Turkish automotive industry by Five Forces Model

Abstract

In today's technology age, where many innovations can be seen in various fields, the automotive sector is at the forefront of the industries. These experiences do not only affect the automotive industry, but also other suppliers and component providers related to the industry (green vehicles, intelligent transport systems, electromobility, etc.). For this reason, it is very important for the Turkish automotive industry to keep up to date with new trends and legal regulations in order to maintain and improve its position in the global market and adopt a proactive attitude, gain competitive advantage and plan for the future without hesitation close.

The aim of this study is to analyze the competitive structure of the automotive industry in Turkey using Porter's five forces model and to develop a general assessment. As a result of the analysis, it can be stated that the threat from substitute products is low, but the threat from new market entries and competition between existing companies is high. However, the strength of suppliers and buyers was rated as moderate.

Keywords: Automotive industry, Competition analysis, Five Forces Model.

1. GİRİŞ

Otomotiv sanayi ileri teknoloji ve büyük sermaye yatırımı gerektirse de, gerek yarattığı katma değer ve sağladığı istihdam olanağıyla, gerekse de üretimde kullandığı girdileri tedarik ettiği sektörlerle gerçekleştirdiği yakın iş birliği nedeniyle, ülke ekonomilerindeki lokomotif sektörlerin başında gelmektedir. 4,5 trilyon ABD doları olan otomotiv sektörü, dünya ekonomisinin yaklaşık %5'ini oluşturmaktadır (Statista, 2020) ve dünya üzerindeki 80 milyon kişiye istihdam yaratmaktadır (Kalkınma Bakanlığı 2018:6).

Sektör analizi, firmaların piyasadaki durumu görmelerini ve geleceği iyi analiz etmelerini sağlayabilmektedir (Akgemci, 2013). Bir sektörün rekabet koşulları ve mevcut firmaların rekabetçi davranışları, yeni firmaların sektöre girme kararlarını etkilemektedir (Akay, 2014). Yeni girecek firmalar, iş düzeyinde bir strateji tanımlamadan önce, rekabet ettiği sektördeki karları etkileyen güçleri tam olarak anlamalıdır (Ahlstorm ve Bruton, 2010). Bu bağlamda, farklı sektörlerin rekabetçilik analizi için Porter'in Beş Güç Modeli kullanılmaktadır (Yang, 2022: Tesla Pazarı, Bülbül ve Faiz, 2021: Tıbbi Cihaz sektörün rekabet analizi, Bayburtlu ve Esen, 2021: İnşaat sektörü, Çağatay, 2021, Khurram vd. 2020: Sivil toplum örgütleri, Mahat, 2019: Tıp eğitimi sektörü, Baxter, 2019: Küresel Hava Kargo Tedarik Zinciri, Kaplan, vd. 2019: Sağlık hizmetleri sektörü, Kılıç ve Uslu, 2019: Zincir Otel İşletmeleri, Yunna ve Yisheng, 2014: Gaz sektörü).

Bu çalışmanın amacı, ülkemiz otomotiv sektörünün rekabet gücünü ve şartlarını değerlendirmek adına Porter'in Beş Güç analizini gerçekleştirmektir. Çalışmanın ilk bölümünde kavramsal çerçeve oluşturabilmek için Porter'in Beş Güç Modeli açıklanacak, ikinci bölümünde dünya otomotiv sektörünün genel yapısı ve bu genel yapı içerisinde Türkiye'nin durumu incelenecektir. Sonrasında Beş Güç modeli kullanılarak Türkiye otomotiv sektörü analiz edilecektir.

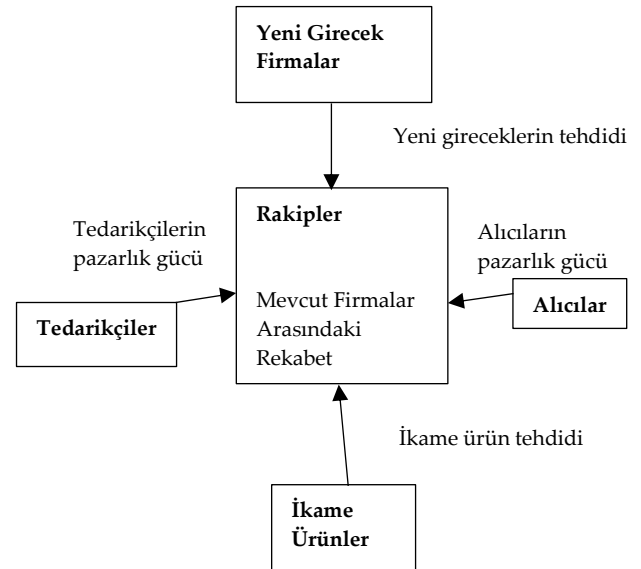
2. PORTER'İN BEŞ GÜÇ MODELİ

Porter 1980 yılında endüstri ortamının bir işletmenin hareket kabiliyetini ve strateji belirleme özgürlüğünü şekillendirmedeki önemi üzerinde durmaktadır. Porter'a göre sektör ortamının analizi; işletmenin sektörde iyi bir pozisyon alabilmesi ve uygun bir strateji belirleyebilmesi için bir ön koşul olarak görülmektedir. Porter'in stratejik yönetim yaklaşımın özünde, stratejinin uygulama aşamasından ziyade oluşturma aşaması yer almaktadır (Akgemci, 2013).

Endüstri ortamının, ulusal ve hatta yerel koşullar nedeniyle işletmelerin stratejilerini belirlemede oynadığı belirleyici rolün anlaşılması, Porter'in çalışmalarının odak noktasını oluşturmaktadır (Bağış ve Hızıroğlu, 2018).

Takip edilecek stratejilerin belirlenmesinde etkili olacak unsurları endüstri yapısına uygun geliştirdiği Beş Güç modeli ile otomotiv sektörü incelenecektir. Bir ülkenin sahip olduğu karşılaştırmalı üstünlük zaman içinde hızla değişmektedir. Kuramda; maliyet, ürün, kalite, ürün farklılaşması, yeni ürün, teknolojik farklılıklar, ölçek ekonomileri ve piyasa yapıları bir arada rekabet avantajı yaratan unsurlar olarak ele alınmaktadır (Papatya, 2003).

Porter'a göre, rekabet avantajlarını ülkeler değil, işletmeler oluşturur. Bu nedenle işletmelerin rekabetçi stratejileri benimsemesi ve uygulaması uluslararası pazarlara girebilmeleri ve orada tutunabilmeleri için önem taşımaktadır. Porter rekabet stratejilerinde üç farklı temel nokta üzerinde vurgu yapmaktadır (Porter, 1985:35). (1) Maliyet liderliği ile işletmenin maliyetlerini düşürerek, fiyatları ile piyasada liderlik yapmasını sağlayacak politika ve disiplinlerin izlenmesi ve böylece maliyet avantajından yararlanarak rekabet gücünün sağlanması; (2) farklılaşma stratejisi ile; özellikleri itibari ile tek olan (benzeri olmayan) ürün, imaj, teknoloji, servis veya üretim sistemi ile ilgili, müşterinin ilgisini ürün üzerinde toplamaya ilişkin çalışmaları; (3) odaklanma stratejisi ile, bir hedef üzerinde odaklanarak tüm stratejilerin bu hedef doğrultusunda biçimlendirilmesi, o konuda uzmanlaşmayı beraberinde getirecek ve uzmanlaşılan konuda rakiplere göre daha avantajlı bir konuma gelinebileceğini ileri sürmektedir. Porter'in Sektörde Rekabet Düzeyini Belirleyen Beş Güç Modeli Şekil 1'de gösterilmiştir.

Kaynak: Porter, 1998:5

Şekil 1. Porter'in Beş Güç Modeli

3. DÜNYA OTOMOTİV SEKTÖRÜ

Otomotiv sanayi küresel düzeyde değişen pazar ve rekabet koşulları nedeniyle, sürekli ve dinamik bir gelişme içindedir. 2020 yılında dünya genelinde 101 milyon adet araç üretilmiştir. Ancak 2019 yılında üretilen

araç sayısı ise 136,7 milyondur. 2021 yılı itibariyle Covid yasakları, ticari kotolar, çip krizi, lojistik engeller vb. nedenlerle otomotiv sektörü kendini baskı altında hissetmektedir. Artan maliyetler, lojistikte yaşanan aksamalarla, sektördeki ana ve yan sanayi firmaları arasında şirket satın almaları ve şirket birleşimleri başlamıştır (Fiat/Peugeot-Citroen birleşimi, Volvo'nun Geely tarafından satın alınması, BMW-Daimler ortak üretim için anlaşma imzalaması).

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının otomotiv sektörü analiz raporu (2021) verilere göre, üretim hacimlerine göre ilk 20 ülke dünya üretim payının %90'ünün oluşturmaktadır ve Çin, Japonya, gelişmiş AB ülkeleri (Almanya, Fransa, vb.) ve ABD dünya pazarının merkezinde yer almaktadır (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı 2021; OSD, 2020b).

Dünya motorlu taşıtlar üretimi 2001 yılından itibaren artmaktadır. 2001 yılında yaklaşık 56 Mio adet motorlu taşıt üretilirken, 2007 yılında 73 Mio. üretilmiştir. 2019 ve 2020 yıllarındaki üretim sayılarının karşılaştırması EK-1'de görüldüğü şekildedir.

Dünya Otomotiv sektörü 2020 yılının ilk çeyreğinde girdiği Covid krizinin etkilerinden aldığı tedbirleri ve geçmiş dönem tecrübeleriyle bu dönemde mücadeleye devam etmektedir.

4. TÜRKİYE OTOMOTİV SEKTÖRÜ

Türk otomotiv sanayinin temelleri 1950'li yıllarda atılmasına rağmen sektörün gelişiminde 1960'ların sonu ve 1970'li yılların başında kurulan montaj fabrikalarının belirli kapasite ve yerlilik oranına ulaşmalarının önemli rolü olmuştur (Kalkınma Bakanlığı, 2007).

Sektör, 1980'li yılların başından bu yana yaptığı yoğun atılımlar sayesinde rekabetçi bir nitelik kazandı. Sektör için 1990'lı yıllar "küresel rekabet" için yeniden yapılanma ve küresel sanayi ile entegrasyon dönemidir.

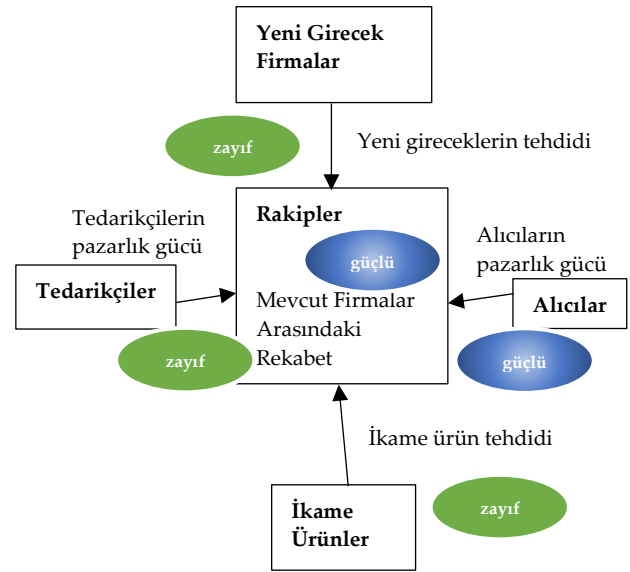
1996 yılında Türkiye'nin Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği'ni sağlaması, değişen pazar ve rekabet koşulları otomotiv sanayini yeni bir yapılanma sürecine itmiştir. Bir yandan 1990'lı yılların başından itibaren istikrarlı talep artışını karşılamaya yönelik yapılan yatırımlar neticesinde kapasitenin artması, diğer yandan rekabete yönelik yenileme ve yeni model yatırımları ve AR-GE çalışmalarının artması sonucunda yabancı ortaklar Türkiye'ye tesislerini, kendi küresel stratejik gelişme projelerine dahil etmişlerdir. Tam entegrasyon olarak adlandırılan bu süreç otomotiv sektörünün ayırt edici özelliklerine, güçlü, standartları yüksek ve rekabetçi bir yan sanayiye sahip olmasını sağladı – otomotiv sektörü dünya piyasasına üretim yapacak duruma gelmiştir (TÜSIAD, 2008:354).

Türkiye'de motorlu taşıt üreten 14 ana işletmeye ait genel bilgiler Tablo 2'da yer almaktadır. Bu 14 işletmenin 2020 yılı için toplam üretim kapasitesi yaklaşık 2 Milyon iken üretim sayısı ise 1,3 Milyondur ve kapasitesinin sadece %65'i üretim için kullanılmıştır (OSD, 2020a).

Yıllık üretim kapasitesi en fazla olan firmalar ise Ford Otosan, Tofaş, Oyak Renault ve Toyota grubudur (OSD, 2020a). Türkiye'de ulusal bir otomotiv markası (TOGG) bulunmakta olup, Gebze Kocaeli'nde fabrika inşaat aşamasındadır. 2022 yılı içerisinde üretim bantlarının aktif hale gelmesi planlanmaktadır. Türkiye'de bulunan firmalar yabancı ortaklık veya lisans ile üretim yapmaktadır. Türkiye'deki motorlu taşıt üreticilerin genel bilgileri EK-2'de sunulmuştur.

5. BEŞ GÜÇ MODELİ İLE OTOMOTİV SEKTÖRÜNÜN ANALİZİ

Dünya otomotiv üretimi bakımından önemli bir paya sahip olmasına rağmen, Türkiye sahip olduğu otomotiv üretim potansiyelini yeterince kullanamamaktadır. Bu bağlamda, otomotiv sektörünün analizi araştırmaya değer bulunmuştur ve çalışma kapsamında otomotiv sektörünün rekabet yapısını incelemek için Porter'in Beş Güç Modeli kullanılmıştır. Porter'in modeline dayanarak yeni girenlerin tehdit ve engelleri, alıcıların ve sağlayıcıların pazarlık gücü, ikame ürünlerin tehdidi ve mevcut rakipler arasında rekabet durumu analiz edilmiştir.

Şekil 2. Otomotiv Sektörü İçin Beş Güç Modeli Değerlendirmesi

Yeni girenlerin tehdit ve engelleri; Otomotiv sektörü yatırım bedeli olarak yüksek meblağlar gerektirdiğinden bu sektöre yeni girenler için en büyük tehdidi oluşturmaktadır. Birçok parçadan oluşan otomotivin üretiminde yan sanayinin önemi, yüzlerce parçaya olan erişim bu parçaların zamanında ve doğru şekilde tedarik edilmesi üstün bir lojistik ağına ihtiyaç duymaktadır.

Özellikle Covid- salgının başladığı 2020 yılının ilk çeyreğinden itibaren Türkiye'deki üretim sayılarında da görüldüğü üzere, pazarda bir daralma ve belirsizlik sektöre yeni girenler için büyük bir tehdit olarak görülmektedir. Salgınla birlikte gelen yasaklarla tedarik

zincirlerinde yaşanan aksamalar insanların otomotive ihtiyaç duymadan uzaktan çalışmaları, seyahat yasakları sektördeki talebi azaltmıştır. Mart – Haziran 2020 arasında üretim tesisleri bant kapatmak ya da banttaki çalışmayı minimum seviyeye almak zorunda kalmıştır. Hatta firmalar bu dönemlerde Covid salgınıyla mücadele için cihazlar ve yardımcı ekipmanlar üretmiş ve ayrıca ürettiği cihazları otomotiv sektörüne entegre etmiştir (örn. Otokar projesiyle toplu taşımada kendini dezenfekte eden maskeyi tanımlayan ve isi ölçümü yapan yenilikçi sistemler ve Ford Otosan öncülüğünde sağlıkçılar için hasta takibini kolaylaştırıcı telefon uygulamalarının geliştirilmesi) (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2021:13).

Üretilen otomotivin pazarda rekabetçi bir fiyata sunabilmek yeni girenler için oldukça önemlidir. Ürünü pazardaki bir konuma getirebilmek için marka algısı ve kalite kadar fiyat performansı da oldukça hassas bir konuma sahiptir (Başkol, 2010).

Dünya genelinde kendini ispatlamış ve pazarda pay edinmiş çok sayıda markanın bulunduğu otomotiv sektöründe yeni bir markayla sektöre giriş yapmak yüksek risk taşımaktadır. Bu risk yüksek devlet destekleri ve teşvikleriyle ancak sübvans edilebilecektir. Bunun örneği olarak ulusal marka oluşturularak TOGG markasında görülebilmektedir (Demir, 2020, Özdemir-Öztürk, 2022).

Alıcıların ve tedarikçilerin gücü; bilgiye erişimin kolaylaştığı çağımızda insanların ihtiyaçlarını karşılayacağı ürünler hakkında bilgisi oldukça yüksektir. Dolayısıyla alıcı, alternatif ürünler ve ürünler hakkında yeterli bilgiye sahip olduğu varsayılabilir. Alıcı bu noktada farklı ürünler sunularak ürün üzerinde değişik opsiyonlar ekleyerek etki altına alınarak ikna edilebilir. Ürün üzerindeki farklılıklar ön plana çıkarıldıkça alıcı bu avantajlara kayıtsız kalmayacaktır. Ürünün satışında önemli bir unsur olan marka algısı satıcı için bir güç teşkil etmektedir. Güçlü algılanan marka alıcı tarafından da ürün seçiminde önemli bir etken olmaktadır. Bunun yanı sıra, markaların fiyat konusunda sağlayacakları uygun kredilenme koşulları alıcının başka ürün seçmesinin önüne geçecektir (Pişkin, 2017).

Satıcının ürünün hammadde ve yan sanayi tedarikinde alternatifler üretebilmesi satıcının avantajına olacaktır. Aksi takdirde lojistik faaliyetlerinde oluşacak aksamalar tolere edilemeyerek üretim hattına yansacaktır. Bu durumda hem marka algısı hem de fiyat algısı zarar görebilecektir. Mevcut piyasa şartlarında firmaların araç tedariki uzun süre almaktadır. Tüm dünyayı etkileyen çip krizi ve Covid-19 salgınından dolayı üretimin aksaması tedarikçilerin pazarlık gücünü azaltmaktadır (Kamacı, 2022, Sarkis, 2021,). Çip krizi yanı sıra saç parçaların da tedarik sorunları olmaktadır (Kanca, 2021). Türkiye’de fabrikası olmayıp yurt dışından ithal edilen araçların tedariki yurt içinde üretimi olan araçlara göre daha uzun sürmektedir.

Alternatiflerin tehdidi; otomotiv sektörünün alternatifi toplu taşıma kullanımıdır (Yetkin, 2020). Dolayısıyla ciddi bir tehdit unsuru olarak değerlendirilmez. İçten yanmalı motorlu araçlara rakip olarak günümüz karbon monoksit ve sıfır emisyon politikalarına uygun elektrikli araçlara geçiş de rekabetin bir göstergesidir (Kamacı, 2022). Dünya çapındaki küresel iklim değişiklikleri ve buna bağlı çevre sorunları, otomobil üreticilerini elektrikli araç üretimine yönlendirmektedir. Bu bağlamda, bu sektöre yeni giren TOGG üreticisi de sadece elektrikli araç üretimi yapacaktır ve bunun konunun önemini göstermektedir. Gelecek yıllarda rakip tehdit de geleneksel içten yanmalı motorlu araçlardan ziyade elektrikli araçlar üzerinden oluşabileceği öngörülmektedir (KPMG, 2021).

Rekabet; otomotiv sektörü yüksek sermaye gerektirdiğinden dolayı pazara giriş ve rekabet ortamı güçtür (Yetgin, 2020).

Rekabet ortamında belki de en büyük önem taşıyan değişken işgücü maliyetidir. Türkiye’de işgücü maliyeti Avrupa ve ABD’ye göre daha ucuzken, Çin, Hindistan, Rusya ve Doğu Avrupa’ya göre çok da rekabetçi değildir. Özellikle Avrupa işgücü maliyeti konusundaki bu dezavantajını otomasyonlaşma ile çözmeye çalışmaktadır. Rekabeti etkileyen bir diğer unsur da atıl kalan üretim bantlarıdır. Atıl kapasitenin yükselmesi maliyetleri direkt etkileyen unsurlardandır. Artan maliyetler fiyatları etkilemekte ve pazarlama faaliyetlerini zorlaştırmaktadır (Erkut ve Albayrak, 2010).

Küreselleşen dünya üzerinde birçok global firma bulunmakta ve bu firmalardan 5 tanesi pazarın %50 ye yakını kontrol etmektedir. Böyle bir yoğun rekabetin yaşandığı ortamda pazarda yer alabilmek rekabetin şiddetini artırmaktadır (OSD, 2020a).

6. SONUÇ

Türkiye sahip olduğu otomotiv üretim potansiyelini yeterince kullanamamaktadır. Türk otomotiv sanayisinin dünya pazarındaki konumunu koruması ve geliştirmesi için gelişmeleri yakından takip etmesi önemlidir. Ayrıca gerekli eylem planlarının en hızlı şekilde ve bugünden yapıp hazırlanması önemlidir. Bu çalışmada Porter’in Sektörde Rekabet Düzeyini Belirleyen Beş Güç Modelini kullanarak otomotiv sektörünün rekabet yapısı incelenmiştir. İkincil verilere dayanan araştırma sonuçları otomotiv sektöründe pazara yeni giriş tehdit düzeyi yüksek, alıcı gücü yüksek ve tedarikçilerin tehdit gücü zayıf, ikame ürün tehdit düşük ve rekabet tehdidinin ise yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda, alıcı gücü ve mevcut şirketler arasındaki rekabet gibi sektöre özgü faktörler, otomotiv endüstrisindeki rekabetin yapısını ve seviyesini belirlemektedir. Bu makalenin önemli bir sonucu; sunulan analiz ve metodolojiye dayalı olarak, Türk otomobil endüstrisinin oldukça düşük bir karlılık düzeyine sahip bir endüstri olduğudur.

Diğer çalışmalarda ise rekabet analizi kapsamında Türk otomotiv endüstrisinin dünya otomotiv endüstrisine göre durumu ve konumu incelenmiştir ve analiz sonucu olarak Türkiye'deki otomotiv sektörünün küresel otomotiv sektörüne kıyasla rekabet üstünlüğünün bulunduğu ve rekabet gücünün yüksek olduğu tespit edilmiştir (Baykara ve Akiş, 2022, Altuntaş, 2021). Diğer taraftan Vizyon 2023 Teknoloji Öngörü çalışması kapsamında hazırlanan rapora göre, Türkiye otomotiv sektöründe teknoloji ve ölçek kaynaklı sorunlar yaşamaktadır ve otomotiv üretim tesislerinin kapanma riski bulunmaktadır (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2021). Bu bağlamda, dijitalleşme ve teknoloji çağına ayak uydurarak otomotiv sektörünün geleceğini şekillendirmek ve yerli araç üretme iradesine sahip olmak çok önemlidir (Demir, 2020).

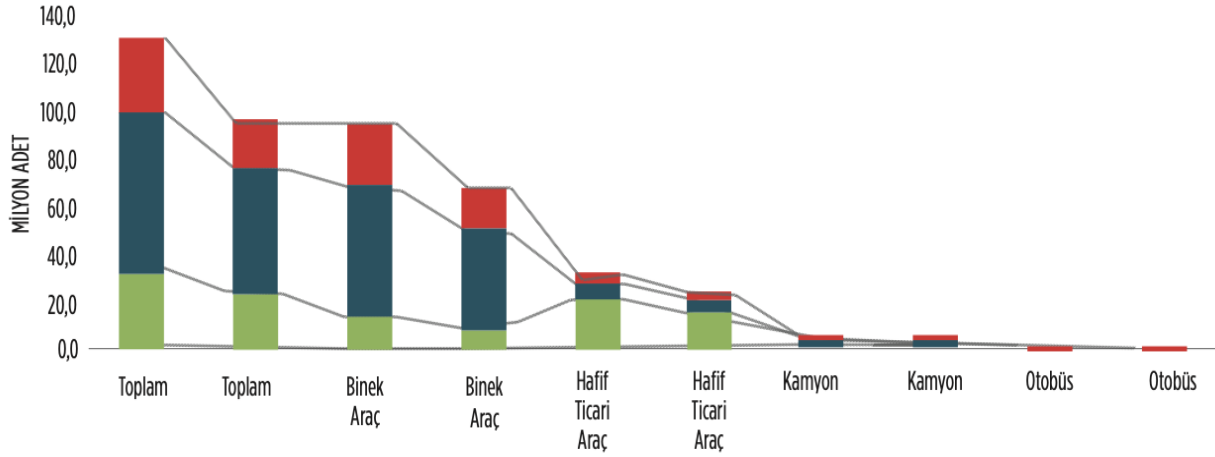
Ülkemizin lokomotif kolu olan otomotiv sektörünün rekabet avantajını korumak, yarattığı katma değeri artırmak, dış ticaret avantajını artırmak ve geleceğin teknolojilerinden geri kalmaması oldukça önemlidir (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2020). Teknolojik gelişmelerin tanıtılması, yatırımların artırılması, gerekli altyapı hazırlıklarının yapılması ve sürdürülebilirlik açısından devletin katkı ve desteği son derece önem taşımaktadır. Ayrıca, araç elektrifikasyonun ve elektromobilitenin önümüzdeki on yılın en büyük yıkıcı mega trendi olması beklenilmektedir (Kalkınma Bakanlığı 2018:86). Otonom sürüş ve akıllı mobilite hizmetleri, otomotiv endüstrisindeki iş modellerini zamanla güncelleyip, yeni zorlukları da beraberinde getirecektir. Bu gelişmeler, üreticiler, tedarikçiler ve teknoloji sağlayıcılar arasında daha fazla yakınlaşmayı gerektirecek ve ortaklıklar ve yeniden yapılanmalar gerçekleşecektir. Bu stratejiler tüm oyuncuların rekabetçi kalma çabaları için kritik öneme sahiptir. Hızlı gelişen teknolojinin otomotiv sektörüne yansımaları neticesinde bu hususların ve çalışmaların güncellenmesi ve takip edilmesi piyasada rekabet avantajını sağlayacak ve doğru stratejilerin geliştirilmesi için rehber görevi yerine getirecektir.

KAYNAKÇA / BIBLIOGRAPHY

- Ahlstrom, D. ve Bruton, G.D. *International Management: Strategy and Culture in the Emerging World; South-Western Cengage Learning: Mason, OH, USA*, 2010.
- Akgemci, T. (2013). *Stratejik Yönetim*. Ankara: Gazi Kitabevi
- Altuntaş, S. C. (2021). Türkiye Otomotiv Endüstrisinin Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlük Modeli Açısından Rekabet Analizi, *Gümrük Ticaret Dergisi*, 8(25), 36-49.
- Bağış, M. ve Hızıroğlu, M. (2018). *Stratejik Yönetim'in Kaynaklara Dayalı Yaklaşımı Ekonomik, Sosyolojik, Psikolojik Temeller*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Başkol, M.O. (2011). Türk Otomotiv Sektörünün Uluslararası Rekabet Gücü (1996-2010), *PARADOKS Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 7(2), 63-78.
- Bayburtlu, I. ve Esen, S. (2021). Porter'ın 5 Güç modeli ile Bartın ilindeki inşaat sektörünün rekabet analizi, 2. Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Kongresi, Bışkek.
- Baykara, T.C. ve Akis, E. (2022). Türk Otomotiv Sanayii'nin Rekabet Gücü Analizi (2011-2020), *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 1-25.
- Baxter G. A. (2019). *Strategic Analysis of Cargolux Airlines International Position in the Global Air Cargo Supply Chain Using Porter's Five Forces Model*. *Infrastructures*. 4(1):6, 1-28.
- Bülbül, Z. Z. ve Faiz, E. (2021). Tıbbi Cihaz Sektörünün Beş Güç Modeline Göre Rekabet Analizi: İstanbul İli Örneği. *Uluslararası İşletme Bilimi ve Uygulamaları Dergisi*, 1 (2), 1-19.
- Çağatay, A. (2021). M. Porter'ın Beş Güç Modeline Göre Tokat Sağlık Hizmetleri Sektörünün Covid-19 Sürecinde Rekabet Analizi, *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 16 (1), 78-94 .
- Çakar, A.E. (2007). 9.Kalkınma Planı Perspektifinde Otomotiv Sanayinde Sürdürülebilir Küresel Rekabet, *Mühendis ve Makina Dergisi*, Cilt 48 (568).
- Demir, A. (2020). "Türkiye'nin Otomobili'nin Gzft Analizi". *ESAM Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* 1 / 1, 24-46 .
- Erkut, G. ve Albayrak, A.N. (2010). Yenilikçilik-rekabet gücü ilişkisi: Otomotiv sektörü örneği, *ITÜ Dergisi, Mimarlık, Planlama, Tasarım*, 9(1), 155-166.
- Kalkınma Bakanlığı (2007). *Devlet Planlama Teşkilatı, 9. Kalkınma Planı 2007-2013, Otomotiv Sanayi Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara 2007.
- Kalkınma Bakanlığı (2018). *On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023), Otomotiv Sanayi Çalışma Grubu Raporu*. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/04/OtomotivSanayiCalismaGrubuRaporu.pdf> (Erişim: 28.03.2022).
- Kamacı, K. (2022). *Uluslararası Ticarete Yaşanan Tedarik Sorunları: Otomotiv Sektörü Üzerine Bir İnceleme, Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Temel Alanında Akademik Çalışmalar, Artikel Akademi*, 51-70.
- Kanca, A. (2021). Otomotivde tedarik sıkıntısı: Sorun sadece çip değil. https://www.ntv.com.tr/otomobil/otomotivde-tedarik-sikintisisorun-sadece-cip-degil,v_cYJFVCoEKRqKMUCtnkIQ adresinden erişildi.
- Kaplan, M., Çelik, A. ve Kaplan, B. T. (2019). Beş Kuvvet Modeline Bağlı Olarak Isparta Sağlık Hizmetleri Sektörü Rekabet Analizi, *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 5 (1), 115-121.
- Khurram, A., Hassan, S. ve Khurram, S. (2020). Revisiting Porter Five Forces Model: Influence of NonGovernmental Organizations on Competitive Rivalry in Various Economic Sectors, *Pakistan Social Sciences Review*, 4 (1), 1-15.
- Kılıç, B. ve Uslu, T. (2019). Porter'in Rekabet Modelinin İstanbul'daki Zincir Otel İşletmelerinde İncelenmesi. *Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3 (2), 83-98.
- KPMG. (2021). KPMG Perspektifi nden Otomotiv Sektörüne Bakış. <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/tr/pdf/2021/08/kpmg-perspektifi-nden-otomotiv-sektorune-bakis-2021.pdf> adresinden erişildi.
- Mahat, M. (2019). "The competitive forces that shape Australian medical education: An industry analysis using Porter's five forces framework", *International Journal of Educational Management*, 33 (5), 1082-1093.
- OICA (2020b). 2020 Sales/registrations of new vehicles in countries represented in OICA, *International Organization of Motor Vehicle Manufacturers*.
- OSD (2004). *Otomotiv Sanayicileri Derneği, Otomotiv Sanayiinde Dış Ticaret (1992-2003)*, 2004.
- OSD (2008). *Otomotiv Sanayicileri Derneği, Otomotiv Sanayi Genel ve İstatistik Bülteni*, 2008.
- OSD (2021a). *Otomotiv Sanayi Genel ve İstatistik Bülteni 2021*. https://www.osd.org.tr/saved-files/PDF/2022/02/02/YILLIK_2021.pdf (Erişim: 27.03.2022)

- OSD (2021b). Otomotiv Sanayii 2020 Yılı Küresel Değerlendirme Raporu, Mayıs 2021. https://www.osd.org.tr/savedfiles/PDF/2022/02/02/OSD_Kuresel_Degerlendirme_Raporu_2020.pdf (Erişim: 27.03.2022)
- Özdemir-Öztürk, N. (2022). Yenilikçi Tüketici Davranışları: Türkiye Ve Almanya'da Elektrikli Araçların Kabulü Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Pamukkale Üniversitesi, Doktora Tezi, 1-176.
- Papatya, N. (2003). Sürdürülebilir Rekabette Stratejik Yönetim ve Pazarlama Odağı Kaynak Tabanlılık Görüşü Kavramsal ve Kuramsal Yaklaşım. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Pişkin, S. (2017). "Türkiye Otomotiv Sanayii Rekabet Gücü ve Talep Dinamikleri Perspektifinde 2020 İç Pazar Beklentileri", Otomotiv Sektörü Raporu, Türkiye Sınai ve Kalkınma Bankası Ekonomik Araştırmalar, 1-94.
- Porter, M.E.(1985), *Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*, The Free Press, New York, 1985.
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2020). Otomotiv Sektörü Raporu, Sanayi Genel Müdürlüğü, Sektörel Raporlar ve Analizler Serisi, 1-20. <file:///Users/nazan/Downloads/OtomotivSektorRaporu2020.pdf>
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2021). Otomotiv Sektörü Analiz Raporu ve Kılavuzu, Covid-19 Krizine Yanıt ve Dayanaklık Projesi, TR42 Bölgesi (Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova) <https://www.kalkinmakutuphanesi.gov.tr/assets/upload/dosyalar/otomotiv-tr33-.pdf> (Erişim: 28.03.2022).
- Sarkis, J. (2021). Supply chain sustainability : learning from the COVID-19 pandemic. *International Journal of Operations & Production Management*, 41(1), 63-73.
- STATISTA, (2020). Global automotive industry revenue between 2017 and 2030, Statista GmbH, Hamburg.
- Tezer, E. (2000). Türkiye'deki Otomotiv Sanayi, *Yeni Türkiye Dergisi*, Kasım-Aralık 2000, Sayı 36.
- TÜSIAD (2008). Türkiye Sanayisine Sektörel Bakış, İstanbul TÜSIAD Yayını, 2008.
- Yang, X. (2022). Research on Tesla's Market—Based on Porter's Five Forces and Ratio Analysis Model, 2022 2nd International Conference on Enterprise Management and Economic Development (ICEMED 2022), 773-777.
- Yetkin, M.A. (2020). Beş Rekabet Kuvveti Modelinde Küresel Bir Otomotiv Şirketinin Analizi, *Uluslararası Bankacılık, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 1-45.
- Yunna, W. ve Yang Y. (2014). The competition situation analysis of shale gas industry in China: Applying Porter's five forces and scenario model, *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 40 (14), 798-805.

EK BİLGİLER / APPENDIX

	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020
■ Avrupa	32,8	22,9	28,4	19,7	3,9	2,8	0,4	0,3	0,1	0,1
■ Asya	71,2	55,5	58,3	44,3	7,7	6,1	4,9	4,9	0,4	0,2
■ Amerika	31,1	21,6	10,9	7,0	19,0	13,9	1,1	0,7	0,0	0,0
■ Afrika	1,6	1,0	1,2	0,7	0,4	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0

EK 1: Tablo 1: Dünya Araç Üretim Sayıları

Kaynak: OICA, 2020

Firmalar	Üretim Yeri	Üretime Başlama Tarihi	Lisans	Sermaye (1000 TL)	Yabancı Sermaye (%)	Kapalı Alan (1.000M2)	Toplam Alan (1.000M2)
A.I.O.S.	Kocaeli	1966	ISUZU	84.000	29,73	99	299
FORD OTOSAN	Eskişehir, Gölcük/ Kocaeli, Yeniköy/Kocaeli	1983 2001 2014	FORD	350.910	41,04	118 414 127	1.125 712 639
HATTAT TRAKTÖR	Tekirdağ	2002	VALTRA, HATTAT	40.000	0	45	182
HONDA TÜRKİYE	Kocaeli	1997	HONDA MOTOR EUROPE LTD.	180.000	100	80	292
HYUNDAI ASSAN	Kocaeli	1997	HYUNDAI MOTOR COMPANY	627.735	70	128	692
KARSAN	Bursa	1966	HYUNDAI MOTOR COMPANY MENARINI BUS	900.000	0	110	230
M.A.N. TÜRKİYE	Ankara	1966	MAN TRUCK & BUS SE	65.000	99,9	111	317
M.BENZ TÜRK	İstanbul Aksaray	1968 1965	MERCEDES BENZ	278.501	84,99	277 257	552 696
OTOKAR	Sakarya	1963	OTOKAR	24.000	0	144	561
O. RENAULT	Bursa	1971	RENAULT	323.381	51	353	622
TEMSA	Adana	1987	PPF NDUSTRYCO EXSA EXPORT	210.000	100	115	510
TOFAS	Bursa	1971	FIAT	500.00	37,8	410	978
TOYOTA	Sakarya	1994	TOYOTA	150.165	100	227	917
T. TRAKTÖR	Ankara Sakarya	1954 2014	NEW HOLLAND/ CASE IH	53.369	37,5	82	402
			TOPLAM	3.786.561		3,066	9.983

Ek 2: Tablo 2: Türkiye'deki Motorlu Taşıt Üreticilerin Genel Bilgileri 2021

Kaynak: OSD, 2020a

Mustafa BAYHAN

Dr. Öğretim Üyesi
Pamukkale Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü
mbayhan@pau.edu.tr

İrfan YACAN

Doktora Öğrencisi/Bilim Uzmanı
Pamukkale Üniversitesi, SBE, İşletme Anabilim Dalı
irfanyacann@outlook.com

Ayten DEMİREL

Öğretim Görevlisi
Pamukkale Üniversitesi, Tavas MYO, Pazarlama ve
Reklamcılık Bölümü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Programı
ademirel@pau.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0001-5793-5390>

<https://orcid.org/0000-0002-1640-2317>

<https://orcid.org/0000-0003-0252-5911>

Üretim Süreçlerinde İstatistiksel Kalite Kontrolü Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma

A Study on Statistical Quality Control Applications in Manufacturing Processes

Makale Kategorisi (Derleme Makalesi / Review Article)

Geliş Tarihi / The Date of Received: 05.06.2022

Kabul Tarihi / The Date of Accepted: 27.06.2022

Yayın Tarihi / The Date of Published: 28.07.2022

Atıf / Citation

Bayhan M. & Yacan İ. & Demirel A. (2022). Üretim Süreçlerinde İstatistiksel Kalite Kontrolü Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma, Yeni Fikir Dergisi, 14 (28), 28-35
Bayhan M. & Yacan İ. & Demirel A. (2022). A Study on Statistical Quality Control Applications in Manufacturing Processes, The Journal of Yeni Fikir, 14 (28), 28-35

Bu makalede intihal programıyla benzerlik raporu alınmıştır.
In this article, a similarity report with the plagiarism program was received.

Üretim Süreçlerinde İstatistiksel Kalite Kontrolü Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma

Öz

İşletmeler ürün ve hizmet üretirken, belirli standartları göz önünde bulundurmaları gerekir. Bu standardı sağlamak ve üretimin hedeflenen kaliteye uygunluğunu denetlemek, bazı kalite araç ve yöntemlerini kullanmayı gerektirir. Bu bağlamda işletmeler, üretim süreçlerindeki doğal ve özel varyasyonları denetleyebilmek için, Shewhart tarafından 1920'lerden itibaren ortaya atılan kontrol diyagramlarını ve istatistiksel araç ve yöntemleri kullanmaları önem arz etmektedir. Bu çalışma, istatistiksel kalite kontrolü çalışmaları hakkında, DergiPark ve TR Dizin'in arama motorlarında, "istatistiksel kalite kontrolü", "istatistiksel süreç kontrolü" ve "istatistiksel proses kontrolü" anahtar kelimeleriyle yapılan literatür araştırmasını özetlemeyi ve araştırmaya konu olan çalışmaların incelenmesini amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında, makalelerin yıllara göre ve dergilere göre dağılımı incelenmiş, çalışmaların tam listesi verilmiştir. Derlenen makalelerin tamamının pratik çözüm çalışması olduğu ve imalat işletmelerinde yapılan uygulamalardan oluştuğu görülmüştür.

Anahtar kelimeler: İstatistiksel Kalite Kontrolü, İstatistiksel Süreç Kontrolü, İstatistiksel Proses Kontrolü.

A Study on Statistical Quality Control Applications in Manufacturing Processes

Abstract

Enterprises need to consider certain standards while producing products and services. Ensuring this standard and controlling the conformity of the production to the targeted quality requires using some quality tools and methods. In this context, it is important for enterprises to use control charts and statistical tools and methods introduced by Shewhart since the 1920s in order to control natural and special variations in production processes. This study aims to summarize the literature research on statistical quality control studies conducted with the keywords "statistical quality control" and "statistical process control" in the search engines of DergiPark and TR Index and to examine the studies that are the subject of the research. Within the scope of the study, the distribution of articles by years and journals was examined, and a full list of studies was given. It has been seen that all of the compiled articles are practical solution studies and consist of applications made in manufacturing enterprises.

Keywords: Statistical Quality Control, Statistical Process Control.

1. GİRİŞ

Kalite kontrolü, kalite kavramına bakış açısının yıllar içerisindeki değişiminde 1960'larda Feigenbaum tarafından ilk olarak tanımlanmıştır (Ay Türkmen, 2017: 18). Ürün ve hizmet üretiminde, belirlenmiş kalite kriterlerinin denetim altına alınarak üretimin gözlem altında tutulmasını amaçlayan kalite kontrol, "ürün veya hizmetlerin belirlenen standartlara ve gerekliliklere uygunluğunu denetlemek amacıyla gerçekleştirilen doğrulama faaliyetleri ile bu faaliyetler sırasında kullanılan yöntem ve araçların bütünüdür" şeklinde tanımlanmaktadır (Çabuk, 2013: 48). İstatistiksel süreç kontrolü ise, "üretimde olan bir ürün ya da hizmet için düzeltici faaliyette bulunmak ve ölçümler yapmak suretiyle standartları izlemede kullanılan bir süreçtir" veya "süreçlerin standartları sağlamlarında kullanılan istatistiksel yöntem uygulamalarıdır" şeklinde tanımlanabilmektedir. Üretim ve hizmet üretimindeki süreçler belli bir değişkenliğe sahip olabilmektedirler. Shewhart 1920'lerde, bu değişkenliklerin sebeplerini iki kısma ayırmış, sıkça rastlanan (doğal) ve özel (tanımlanabilen) diye bir ayırım yapmıştır. Bu ayırımı gözlemlemek için de kontrol diyagramını geliştirmiştir (Heizer ve Render, 2017: 236). Bu çerçevede işletmelerin, kalite yönetiminde ve kalite kontrol uygulamalarında istatistiksel araçları kullanmaları, kalite hedeflerine ulaşmak için önem arz etmektedir.

Bu çalışmada ilk olarak, kalite kontrolü ve istatistiksel süreç kontrolü hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Ardından, istatistiksel kalite kontrolü çalışmaları hakkında, DergiPark ve TR Dizin'in arama motorunda, "istatistiksel kalite kontrolü", "istatistiksel süreç kontrolü" ve "istatistiksel proses kontrolü" anahtar kelimeleriyle yapılan literatür araştırması özetlenmiştir. Daha sonra, araştırmaya konu olan çalışmalar incelenmiştir. Son olarak, sonuç ve öneriler sunulmuştur.

2. KALİTE KONTROLÜ VE İSTATİSTİKSEL SÜREÇ KONTROLÜ

Kalite kontrol ve kalite iyileştirme uygulamalarına yönelik tarihsel gelişimi özetleyen önemli olaylar şu şekildedir (Özcan, 2020: 9):

- Sanayi devrimi ile muayenehanenin önem kazanması ve kalite birimlerini kurulması.
- 1924'te Shewhart'ın, kalite kontrol diyagramlarını ortaya koyması.
- Shewhart'ın 1931'deki "Sınai Ürün Kalitesinin Ekonomik Kontrolü (Economics Control of Quality of Manufactured Product)" kitabı.
- 1946'da Amerika Kalite Derneği (ASQ)'nin kurulması.
- 1950'lerde ve 1960'larda istatistiksel kalite kontrol çalışmalarındaki artış.
- 1950'de Deming'in çalışmaları, 1954'te ise Juran'ın çalışmaları.

- 1960 yılında, ilk kalite kontrol çemberlerinin kullanılması.
- 1980'lerde Toplam Kalite Yönetimi, İstatistiksel Süreç Kontrolü'nün yaygınlaşması.
- 1980'lerin sonunda, Malcolm Baldrige Ulusal Kalite Ödülü'nün uygulamaya konması.
- ISO (1990) sertifikasyonu.
- Motorola'da Altı Sigma çalışmaları.

Kalite kontrol metodlarından biri olan istatistiksel süreç kontrolü, üretim ve hizmet süreçlerinin, veriler ışığında, istenilen sınırlar içerisinde tutulmasında önemli bir yere sahiptir (Akyurt, 2020: 235). İstatistiksel kalite kontrolü ile üretimi devam eden ürün ve hizmetlerin, izlenmesi, ölçümlerinin yapılması, varyasyonların tespit edilmesi ve standartlar çerçevesinde düzeltici faaliyetlerin uygulanması sağlanabilmektedir.

3. YÖNTEM

Bu çalışmada, "istatistiksel kalite kontrolü" ile alakalı literatür taraması yapılmıştır. Türkiye'de istatistiksel kalite kontrolü çalışmalarının yayımlandığı dergilere bakıldığında geniş bir alana yayıldığı görülmüştür. Ancak bu çalışmada akademik dergilerin tamamı değil, yalnızca TR Dizin ve DergiPark veri tabanlarında yer alan dergiler taranmıştır. Bu bağlamda yapılan çalışmanın temel amacı, "istatistiksel kalite kontrolü", "istatistiksel süreç kontrolü" ve "istatistiksel proses kontrolü" anahtar kelimeleriyle yapılan tarama sonucunda elde edilen çalışmaları inceleyerek bir derleme çalışması ortaya koymaktır.

3.1. Çalışma Sorularının Belirlenmesi

Çalışmanın ilk aşamasında araştırma soruları aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

1. 1960-2022 yılında yapılan çalışmaların yıllara göre yayın sayısı dağılımı nasıldır?
2. 1960-2022 yılında yapılan çalışmaların yıllara göre dergilere dağılımı nasıldır?
3. 1960-2022 yılları arası istatistiksel kalite kontrolü ile ilgili yapılan çalışmaların konu başlıkları nelerdir?

3.2. Veri Tabanı Değerlendirmesi

Bu çalışmada Türkçe yayınların yer aldığı, Yükseköğretim Kurulu'nun atamalarda ve yükseltmelerde kabul ettiği DergiPark ve TR Dizin veri tabanları seçilmiştir. Çalışmada istatistiksel kalite kontrolü dikkate alındığı için "istatistiksel kalite kontrolü", "istatistiksel süreç kontrolü" ve "istatistiksel proses kontrolü" anahtar kelimeleri taranmıştır. Tarama Ocak 2022 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

3.3. Veri Tabanı Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Bu çalışma kapsamında DergiPark ve TR Dizin veri tabanlarından taranan çalışmalar belirli kriterler

doğrultusunda değerlendirilmiştir. Çalışmanın daha homojen olabilmesi için makale, tez, kitap, bildiri ve raporlar arasından sadece hakem sürecinden geçmiş makaleler dikkate alınmıştır. Yayın dili olarak Türkçe ve İngilizce makaleler değerlendirmeye alınmıştır. Anahtar kelimelerin başlıkta, anahtar kelimelerde ve özetle olmasına dikkat edilmiştir.

Tarama sonucunda DergiPark veri tabanında 21 çalışma, TR Dizin veri tabanında ise 17 çalışma tespit edilerek toplamda 38 makale elde edilmiştir.

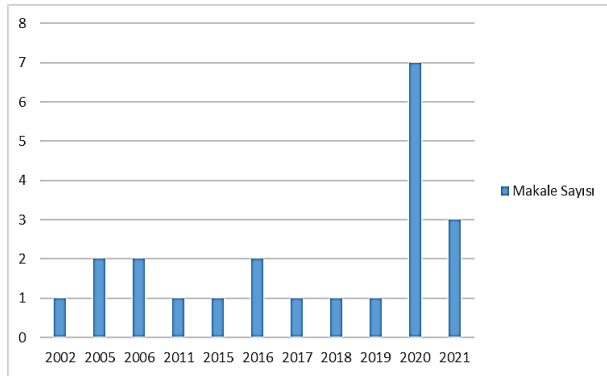
Elde edilen sonuçlar amacına yönelik olarak konuyla ilgili makaleleri tespit etmek için filtreleme yöntemi ile tekrar gözden geçirmiştir. Bu şekilde konuyla ilgili olmayan, tekrarlayan, her iki veri tabanında yer alan ve erişime açık olmayan çalışmalar elenerek DergiPark ve TR Dizin veri tabanlarındaki makale sayısı 22'ye düşürülmüştür.

4. BULGULAR

Bu bölümde, DergiPark ve TR Dizin veri tabanlarında bulunan ve 1960 yılından itibaren yapılan çalışmaların yıllara göre ve akademik dergilere göre dağılımı ile incelenen makalelerin tam listesi verilmektedir.

4.1. Çalışmaların Yıllara Göre Dağılımı

DergiPark ve TR Dizin veri tabanlarında, "istatistiksel kalite kontrolü", "istatistiksel süreç kontrolü" ve "istatistiksel proses kontrolü" anahtar kelimeleriyle yapılan arama sonucunda ilk çalışmanın Doğan ve Anagün (2002) tarafından yapıldığı tespit edilmiştir. 1960-2022 yılları arasında yapılan 22 çalışmanın yıllara göre dağılımı Şekil 1'de gösterilmiştir.

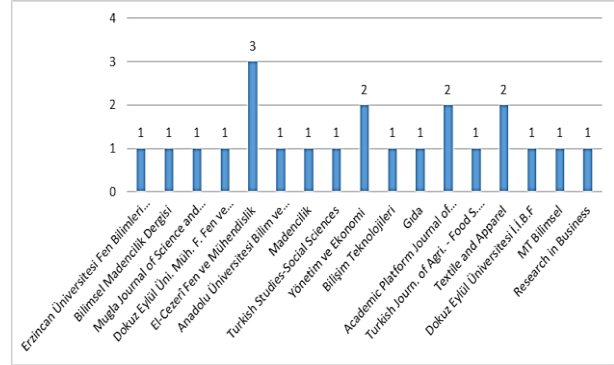
Şekil 1: TR Dizin ve DergiPark'ta Yayımlanan Makalelerin Yıllara Göre Dağılımı

TR Dizin ve DergiPark veri tabanlarında istatistiksel kalite kontrolü çalışmalarına bakıldığında ilk çalışmaların 2002 yılına dayandığı görülmüştür. Bu anlamda 2002, 2011, 2015, 2017, 2018 ve 2019 yıllarında birer çalışmaya, 2005, 2006 ve 2016 yıllarında ikişer çalışmaya, 2020 yılında yedi çalışmaya, 2021 yılında ise üç çalışmaya rastlanmıştır. En fazla çalışmaların 2020 ve 2021 yıllarında olması özellikle bu alandaki ilginin devam ettiğini göstermektedir.

4.2. Çalışmaların Dergilere Göre Dağılımı

İstatistiksel kalite kontrolü ile ilgili çalışmaların 17 farklı dergide yayımlandığı görülmektedir. Dergileri sıraladığımızda "Yönetim ve Ekonomi", "Academic Platform Journal of Engineering and Science" ve "Textile and Apparel" dergilerinde ikişer makale, "El-Cezeri Fen ve Mühendislik" dergisinde üç, diğer dergilerde ise birer makale olduğu görülmüştür.

Şekil 2'de TR Dizin ve DergiPark'ta yayımlanan makalelerin dergilere göre dağılımı verilmiştir. Tablo 1'de çalışma kapsamında incelenen makaleler, kronolojik olarak sıralanmıştır.

Şekil 2: TR Dizin ve DergiPark'ta Yayımlanan Makalelerin Dergilere Göre Dağılımı

Yazar - Yıl	Makale
(Doğan & Anagün, 2002)	Kusurlu Oranı Kontrol Grafiğinin Ekonomik Tasarımı İçin Bir Matematiksel Model
(Firuzan & Ayvaz, 2005)	SHEWHART Kontrol Kartlarında (Çizelgesinde) Tasarım Parametrelerinin Seçimi Üzerine Bir Uygulama
(Kaya, 2005)	İstatistiksel Kalite Kontrolü ve Bir Sektör Uygulaması
(Elevli & Behdioğlu, 2006)	İstatistiksel Proses Kontrolü Teknikleri ile Kömür Kalitesindeki Değişkenliğin Belirlenmesi
(Özler, 2006)	Optimum Toleransların Belirlenmesinde Cevap Yüzeyi Yöntemlerinin Kullanılması Üzerine Bir İnceleme
(Özdoğanlı, 2011)	Constructing Control Charts in A Printery Company for Monitoring Paper Thickness and Color Shifts
(Özkal Yıldız & Şahan Vahaplar, 2015)	An Application on Fancy Shirting Fabric Production Through Distribution-Free Quality Control Charts
(İlgin vd., 2016)	İstatistiksel Süreç Kontrolü Prensiplerini Kullanarak Bir Kestirimci Bakım Bilgi Sisteminin Geliştirilmesi
(Uçurum & Özer, 2016)	Konvansiyonel Bilyeli Değirmende Kalsitin Mikronize Öğütmesinin Renk Parametreleri Kullanılarak İstatistiksel Proses Kontrolü
(Şengöz & Arslan, 2017)	Response Surface Designs in Quality Control: Yarn Irregularity Exercise
(Yıldırım vd., 2018)	Fazi Kontrol Grafikleri ile Klasik Kontrol Grafiklerinin Karşılaştırılması Üzerine Bir Deneme

Yazar - Yıl	Makale
(Arslan, 2019)	Toplam Renk Farklılığı Parametresi Kullanılarak Bulanık Mantık Yöntemiyle İstatistiksel Kalite Kontrolü: Alüminyum Üretim Tesisinde Bir Uygulama
(Akyurt, 2020)	Gıda Sektöründe İstatistiksel Proses Kontrolü: Endüstriyel Ekmek Üretim Tesisi Uygulaması
(Özgöz vd., 2020)	Statistical Process Control Approach in the Evaluation of Sowing Quality in Corn Cultivation in Tokat-Kazova
(Arslan, 2020a)	A Fuzzy Application of X-R Control Charts of an Aluminum Production Plant Using Fuzzy Triangular Numbers
(Doğan & Gözüoğlu, 2020)	Durum İzleme ve İstatistiksel Süreç Kontrolü Kullanarak Şebeke Kalkışlı Daimi Miknatsız Senkron Motorda Rulman Arızası Tespiti
(Arslan, 2020b)	Statistical Process Control for Çayeli Copper Companies using X-R Control Charts and Multidimensional Scaling Analysis
(Erdil, 2020)	Evaluation of Statistical Process Control In Terms of Quality: Application In A Business in the Textile Sector
(Kaplan Göztek vd., 2020)	Bulanık İstatistiksel Proses Kontrol Tekniği ile 19x39x19 cm Bims Hafif Yapı Malzemesi Üretiminin Analizi
(Orçanlı, 2021)	Döküm Sanayinde Süreç Tabanlı Temel Gösterimleri ile İstatistiksel Süreç Kontrolü
(Eissa vd., 2021)	Implementation of Modified Q-Control Chart in Monitoring of Inspection Characteristics with Finite Quantification Sensitivity Limits: A Case Study of Bioburden Enumeration in Capsule Shell
(Yurt Öncel & Özarlan, 2021)	Çarpık Dağılımlar için Çarpıklık Düzeltmesi Yöntemine Dayalı X ve R Kontrol Grafikleri

Tablo 1: Çalışma Kapsamında İncelenen Makaleler

Tablo 1’de verilen İstatistiksel kalite kontrolü ile ilgili çalışmalar aşağıda açıklanmıştır.

Doğan ve Anagün (2002)’ün yaptıkları çalışmada; kusurlu oranı kontrol grafiği ele alınmıştır. Bu grafiğin ekonomik analizi için bir matematiksel model önerilmiştir. Üretimdeki beklenen getiri fonksiyonunu maksimize eden değişkenleri belirlemek hedeflenmiştir.

Firuzan ve Ayvaz (2005)’in uygulamalarında; örneklemede hata yapılmasını engellemek için, Montgomery’in ekonomik tasarım parametrelerinin belirlenmesinde kullanılan paket programından faydalanılmıştır. Böylece, tasarım parametreleri, örneklem ile ilgili veriler ve kontrol limit katsayıları ortaya çıkarılmıştır.

Kaya (2005)’nın çalışmasında; kalitatif ve kantitatif incelemeler için kullanılan istatistiksel analiz süreci, aynı tür veriler için uygulanmıştır.

Elevli ve Behdioğlu (2006)’nın çalışmasında; Seyitömer Linyitleri İşletmesi (SLİ) tarafından Seyitömer Termik Santrali (STS)’nde kullanılmak üzere üretilen 1-2. grup kömürler ile ilgili kalorifik verilerin istatistiksel olarak kontrol altında olup olmadığı, istatistiksel süreç kontrolü araçlarından kontrol grafikleri hazırlanarak analiz edilmiştir. Varyans Analizi ile X ve R kontrol grafiklerinden de faydalanılmıştır. Ayrıca süreç yetenek analizi yapılmıştır.

Özler (2006)’in incelemesinde; istatistiksel toleranslandırma ile ilgili bir çalışma yapılmıştır. Çalışmada geçen ifade ile, “toleranslar arasındaki olasılıksal ilişkilerin dikkate alınarak, cevap yüzeyi yöntemleri ile optimum toleransların bulunmasına ilişkin bir örnek verilmiş ve sonuçlara bağlı olarak olasılıksal ilişkilerin eklenebilir ilişkilere göre avantaj ve dezavantajları tartışılmıştır.”

Özdağoğlu (2011)’nin çalışmasında; bir basım evinde 54x72 Heidelberg ofset baskı makinesi için kontrol kartlarını kullanarak, üretimin süreç performansını analiz etmek amaçlanmıştır.

Yıldız ve Vahaplar (2015)’in yaptıkları uygulamada; gömlek üretimi için dağılımdan bağımsız kalite kontrol kartlarından faydalanılmıştır. Çalışmada, yanlış alarm oranı (FAR) ve ortalama çalışma uzunluğu (ARL) değerleri hesaplanmış ve sürecin istatistiksel olarak kontrol altında olup olmadığı analiz edilmiştir.

İlgin vd. (2016) çalışmalarında; makineler için kestirimci bakım bilgi sistemi geliştirmişlerdir. Bu bilgi sistemi, kalite kontrol grafiklerini ve süreç yeterlilik indeksini kullanmaktadır.

Uçurum ve Özer (2016)’in çalışması; mikronize kalsit değirmen ünitesinde yapılan istatistiksel süreç kontrolü çalışmasında, renk nicelikleri açısından tekdüze bir üretim yapıldığı belirlenmiştir.

Şengöz ve Arslan (2017)’in yaptıkları araştırmada; bir pamuk ipliği fabrikasında, yanıt yüzey desenleri metodu elverişli bölgeyle kullanıldığında, tahminleme ve kalite kontrol için için faydalı olduğu, bilgisayar programının içine eklenerek kullanılabilceği belirlenmiştir.

Yıldırım vd. (2018)’nin çalışmasında; klasik p-kontrol grafikleri ile bulanık kontrol grafiklerinin karşılaştırılması hedeflenmiştir.

Arslan (2019) yaptığı uygulamada; bir alüminyum üretim işletmesinde, bulanık mantık istatistiksel kalite kontrol çalışması uygulanmıştır. Toplam renk farkı parametresi verileri, bulanık gözlem yöntemiyle incelenmiştir.

Arslan (2020a)’nın çalışmasında; bir alüminyum üretim işletmesindeki üretim süreci, bulanık ortalama ve aralık kontrol grafikleri kullanılarak incelenmiştir. Bulanık kontrol çizelgeleri, Shewhart kontrol çizelgeleri ile karşılaştırılmıştır. İşlem yeteneği endeksleri belirlenmiştir ve X-R kontrol grafikleri kullanılmıştır.

Arslan (2020b)'nin uygulamasında; çalışmadaki ifadeyle “çinko ve bakır cevherlerinin besleme malı, konsantr ve atıkları çok boyutlu ölçekleme analizi ile incelenmiştir.” X-R analizi ile istatistiksel veriler hesaplanmış ve yorumlanmıştır.

Doğan ve Gözüoğlu (2020)'nin yaptığı uygulamada; şebeke kalkışı daimi miktatsız senkron motor rulman arızalarının tespit etmek amaçlanmıştır. Bu bağlamda, SCADA tabanlı gerçek zamanlı durum izleme ve arıza tespit yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada, üstel ağırlıklı hareketli ortalama tabanlı bir istatistiksel süreç kontrol yönteminden de faydalanılmıştır.

Erdil (2020)'nin araştırmasında; performans ölçümünün temel kavramlarına odaklanan çalışmasının amacı, İstatistiksel Süreç Kontrolünün unsurları ve önemli kavramları ile ilgili literatür taraması yapılması ve ortaya çıkan bilgilerin bir tekstil işletmesine yarar sağlamasıdır.

Özgöz vd. (2020)'nin çalışmasında; dane mısır yetiştiriciliğinde yapılan ekimin, İstatistiksel Süreç Kontrolü ile değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Akyurt (2020)'un yaptığı çalışmada; ekmek üreten bir işletmenin üç fabrikasında, istatistiksel süreç kontrolü ile üretim hatları incelenmiştir.

Kaplan Göztek vd. (2020)'nin sunduğu çalışmada; 19x39x19 cm Bims ürününün üretimi için bulanık istatistiksel süreç kontrolünden faydalanılmıştır.

Orçanlı (2021)'nin yaptığı uygulamada; döküm sanayiinde, metal alaşım oranlarının kalite karakteristiği olarak kullanılabilmesi ve süreç tabanlı temel gösterimleri metodunun uygulanabileceği gösterilmek istenmiştir.

Yurt Öncel ve Özarslan (2021)'in yaptığı çalışmada; Bowley'in çarpıklık katsayısı, Kelly'nin çarpıklık katsayısı ve momentlere dayalı çarpıklık katsayısı tahmin edicileri kullanılmıştır. İlgili kalite kontrol grafikleri nasıl çizdirileceği hakkında bilgi verilmiştir. Weibull dağılımı için bir simülasyon çalışması uygulanmıştır. Çalışmadaki ifadeyle, “çarpıklık katsayısı farklı tahmin edicilerle hesaplanarak çarpıklık düzeltmesi yöntemi ile oluşturulan kontrol grafiklerinin performansları I. tip hata olasılıkları, ortalama çalışma uzunluğu ile değerlendirilmiş ve klasik Shewhart kontrol grafikleri ile karşılaştırılmıştır. Maliyeti yüksek olan ve tahribatlı muayene edilen ürünler üreten işletmeler için öneriler geliştirilmiştir.”

Eissa vd. (2021)'nin vaka çalışması; çalışmadaki ifadeyle, “boş sert jelatin kapsülün ardışık teslimatlarının kalitesinin biyolojik yükünün izlenmesi için Laney tarafından değiştirilmiş öznitelik işlem-davranış şeması ile birleştirilmiş kalite skoru eğilim tablosu konseptinin uygulanmasını göstermiştir.”

5. SONUÇ

İşletmelerin ürün ve hizmet üretirken göz önünde bulundukları en önemli konulardan biri kalitedir.

Hedeflenen kaliteye ulaşmak için de belirli standartları sağlamalıdır. Bu standartları sağlamak, süreçleri denetim altında tutmayı gerektirir. Bunu başarmak için, istatistiksel kalite kontrolü gibi bazı araç ve yöntemleri kullanırlar.

Bu çalışmanın bulguları değerlendirildiğinde, istatistiksel kalite kontrolü ile ilgili ilk çalışmanın 2002 yılında yapıldığı görülmektedir. Yayımlanan makalelerin yıllara göre dağılımına bakıldığında ise, en fazla çalışmanın 2020 yılında yapıldığı görülmektedir. Bu durum konuya olan ilginin devam ettiğini göstermektedir. Çalışmaların yayımlandığı dergiler incelendiğinde, dergi konularının geniş bir alana yayıldığı görülmektedir.

İncelenen çalışmalarda, belirli standartları sağlamak ve üretimin hedeflenen kaliteye uygunluğunu denetlemek için bazı istatistiksel kalite kontrol araçlarının ve yöntemlerinin kullanıldığı görülmektedir. Çalışmalarda kullanılan yaklaşımlara bakıldığında, X-R grafikleri başta olmak üzere kalite kontrol grafiklerinden, süreç performans analizinden, süreç yeterlilik indeksinden, istatistiksel süreç kontrolüne yönelik bulanık yaklaşımlardan, bazı matematiksel modellerden ve paket programlardan faydalandığı görülmektedir. Çalışmaların tamamının imalat işletmelerinde yapılan uygulamalardan oluştuğu gözlemlenmiştir.

Makaleler konu bakımından incelendiğinde, çalışmaların tamamının pratik çözüm çalışması olduğu görülmüştür. Bu pratik çözüm çalışmaları, istatistiksel kalite kontrolü ile ilgili olmak üzere, teorik veya kavramsal çözümlerle birlikte katkı sağlaması bakımından endüstriyel bir uygulamanın da yapıldığı çalışmaları kapsamaktadır (Liao vd., 2017: 5).

Gelecekte yapılacak çalışmalarda DergiPark ve TR Dizin veri tabanları dışında farklı veri tabanları da taranabilir. Ayrıca araştırmaya yabancı literatürün de dahil edilmesi konunun daha iyi anlaşılması bakımından faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA / BIBLIOGRAPHY

- Akyurt, İ. Z. (2020). Gıda Sektöründe İstatistiksel Proses Kontrolü: Endüstriyel Ekmek Üretim Tesisi Uygulaması. *Erzincan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 13(1), 235–257. <https://doi.org/10.18185/erzifbed.605670>
- Arslan, V. (2019). Toplam Renk Farklılığı Parametresi Kullanılarak Bulanık Mantık Yöntemiyle İstatistiksel Kalite Kontrolü: Alüminyum Üretim Tesisinde Bir Uygulama. *Bilimsel Madencilik Dergisi*, 58(3), 219–228.
- Arslan, V. (2020a). A Fuzzy Application of X-R Control Charts of an Aluminum Production Plant Using Fuzzy Triangular Numbers. *Muğla Journal of Science and Technology*, 6(2), 43–51. <https://doi.org/10.22531/muglajsci.725550>
- Arslan, V. (2020b). Statistical Process Control for Çayeli Copper Companies using X-R Control Charts and Multidimensional Scaling Analysis. *Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Fen ve Mühendislik Dergisi*, 22(66), 681–690. <https://doi.org/10.21205/deufmd.2020226603>
- Ay Türkmen, M. (2017). Üretimde Paradigmal Yaklaşımlar Üzerine Değerlendirmeler, Kriter Yayınevi, ISBN:978-605-9336-92-5.
- Çabuk, S. N. (2013). Kalite Yönetim Sistemlerinde Temel Kavramlar: Kalite Kontrol, Kalite Güvence ve Kalite İyileştirme. İçinde D. Taşçı & S. N. Çabuk (Ed.), *Kalite Yönetim Sistemleri* (ss. 46–73). Anadolu Üniversitesi.
- Doğan, Z., & Gözüoğlu, S. G. (2020). Durum İzleme ve İstatistiksel Süreç Kontrolü Kullanarak Şebeke Kalkışlı Daimi Miknatıslı Senkron Motorda Rulman Arızası Tespiti. *El-Cezerî Fen ve Mühendislik Dergisi*, 7(2), 781–794.
- Doğar, A., & Anagün, A. S. (2002). Kusurlu Oranı Kontrol Grafiğinin Ekonomik Tasarımı İçin Bir Matematiksel Model. *Anadolu Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 3(1), 101–114.
- Eissa, M. E., Rashed, E. R., & Eissa, D. E. (2021). Implementation of Modified Q-Control Chart in Monitoring of Inspection Characteristics with Finite Quantification Sensitivity Limits: A Case Study of Bioburden Enumeration in Capsule Shell. *El-Cezerî Fen ve Mühendislik Dergisi*, 8(3), 1093–1107. <https://doi.org/10.31202/ecjse.871179>
- Elevli, S., & Behdioğlu, S. (2006). İstatistiksel Proses Kontrolü Teknikleri İle Kömür Kalitesindeki Değişkenliğin Belirlenmesi. *Madencilik*, 45(3), 19–26.
- Erdil, A. (2020). Evaluation of Statistical Process Control In Terms of Quality: Application In A Business in the Textile Sector. *Turkish Studies-Social Sciences*, 15(7), 111–140.
- Firuzan, A. R., & Ayvaz, Y. Y. (2005). SHEWHART Kontrol Kartlarında (Çizelgesinde) Tasarım Parametrelerinin Seçimi Üzerine Bir Uygulama. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 12(1), 1–9.
- Heizer, J., & Render, B. (2017). *Üretim Yönetimi - Sürdürülebilirlik ve Tedarik Zinciri Yönetimi* (11. Baskıdan Çeviri, Çeviri Editörü: Prof Dr. Umut Rifat TUZKAYA). Palme Yayıncılık.
- İlgın, M. A., Söyler, D., & Sözen, K. (2016). İstatistiksel Süreç Kontrolü Prensiplerini Kullanarak Bir Kestirimci Bakım Bilgi Sisteminin Geliştirilmesi. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 9(2), 55–61. <https://doi.org/10.17671/btd.16630>
- Kaplan Göztok, K., Uçurum, M., & Özdemir, A. (2020). Bulanık İstatistiksel Proses Kontrol Tekniği ile 19x39x19 cm Bims Hafif Yapı Malzemesi Üretiminin Analizi. *El-Cezerî Fen ve Mühendislik Dergisi*, 7(1), 43–56. <https://doi.org/10.31202/ecjse.591580>
- Kaya, A. (2005). İstatistiksel Kalite Kontrolü ve Bir Sektör Uygulaması. *Gıda*, 30(4), 275–280.
- Liao, Y., Deschamps, F., Loures, E. D. F. R., & Ramos, L. F. P. (2017). Past, Present and Future of Industry 4.0 - A Systematic Literature Review and Research Agenda Proposal. *International Journal of Production Research*, 55(12), 1-21.
- Orçanlı, K. (2021). Döküm Sanayinde Süreç Tabanlı Temel Gösterimleri İle İstatistiksel Süreç Kontrolü. *Academic Platform Journal of Engineering and Science*, 9(1), 134–158. <https://doi.org/10.21541/apjes.720051>
- Özcan, T. (2020). İstatistiksel Kalite Kontrolü. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi. http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/endustrim_uhlt_ue/istatistikselkalitekontrolu.pdf
- Özdağoğlu, A. (2011). Constructing Control Charts in A Printery Company for Monitoring Paper Thickness and Color Shifts. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 18(1), 29–49.
- Özgöz, E., Altuntaş, E., & Kasap, A. (2020). Statistical Process Control Approach in the Evaluation of Sowing Quality in Corn Cultivation in Tokat-Kazova. *Turkish Journal of Agriculture - Food Science and Technology*, 8(12), 2664–2676.
- Özkal Yıldız, T. & Şahan Vahaplar, S. (2015). An Application on Fancy Shirting Fabric Production Through Distribution-Free Quality Control Charts. *Textile and Apparel*, 25(2), 97–103.
- Özler, C. (2006). Optimum Toleransların Belirlenmesinde Cevap Yüzeyi Yöntemlerinin Kullanılması Üzerine Bir İnceleme. *Dokuz Eylül Üniversitesi*

İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21(1), 71–83.

Şengöz, N. G., & Arslan, P. (2017). Response Surface Designs in Quality Control: Yarn Irregularity Exercise. *Textile and Apparel*, 27(3), 289–299.

Uçurum, M., & Özer, F. (2016). Konvansiyonel Bilyeli Değirmende Kalsitin Mikronize Öğütmesinin Renk Parametreleri Kullanılarak İstatistiksel Proses Kontrolü. *MT Bilimsel*, 10, 1–10.

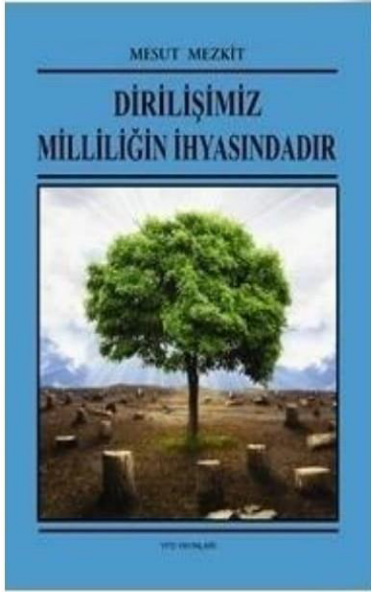
Yıldırım, H., Aydoğan, H., Özcan, S., & Eti, S. (2018). Fazi Kontrol Grafikleri ile Klasik Kontrol Grafiklerinin Karşılaştırılması Üzerine Bir Deneme. *Journal of Research in Business*, 3(2), 150–173.

Yurt Öncel, S., & Özarslan, H. (2021). Çarpık Dağılımlar için Çarpıklık Düzeltmesi Yöntemine Dayalı X ve R Kontrol Grafikleri. *Academic Platform Journal of Engineering and Science*, 9(1), 199–213. <https://doi.org/10.21541/apjes.684549>

Yeni Fikir Dergisi (YFD) Yayınları

MUHAFAZAKÂR DEĞİŞİM:
TÜRKİYE'NİN GELECEK VİZYONU

DİRİLİŞİMİZ MİLLİLİĞİN
İHYASINDADIR:
YENİ BİR MUŞTUNUN
HABERCİSİ

"NEO-CON"İZMİN
EMPERYALİST FİKRİ

yenifikirSAM

Yeni Fikir Stratejik Araştırmaları Merkezi

Aydın'ın İlk Stratejik Araştırma Merkezi
Ramazan Pařa Mh. 23. Sk. No:12 Kat:2 Efeler / AYDIN

www.yfsam.com